

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY

**Metody dramatické výchovy v práci s dětskou
literaturou – Pavouček Čenda v MŠ**

Bakalářská práce

Veronika Bílá

Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: MgA. Gažáková Eva, Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury.

V Plzni, 25. dubna 2021

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych upřímně poděkovala MgA. Evě Gažákové, Ph.D. za odbornou pomoc, trpělivé vedení při tvorbě této bakalářské práce, laskavý přístup a profesionalitu. Dále děkuji kolegyním za jejich trpělivost a kolegiální v průběhu mého studia, cenné rady a postřehy při tvoření této práce.

Dále mé poděkování patří mým rodičům za jejich pomoc a vstřícnost. To největší poděkování však patří mému manželovi a našim dcerám Beátě a Klaudii, kteří ve mně věřili po celou dobu studia. Z celého srdce jim děkuji za jejich lásku, trpělivost a podporu, kterou mi poskytovali v těch nejtěžších chvílích studia.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	6
ÚVOD.....	7
1 DRAMATICKÁ VÝCHOVA	9
1.1 VYMEZENÍ POJMU DRAMATICKÁ VÝCHOVA.....	9
1.2 PROCES DRAMATICKÉ VÝCHOVY	11
1.3 PRINCIPY DRAMATICKÉ VÝCHOVY VYUŽÍVANÉ V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	12
1.4 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	15
1.5 CÍLE DRAMATICKÉ VÝCHOVY	21
1.6 DRAMATICKÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	23
1.7 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V POJETÍ RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU	24
2 DĚTSKÁ LITERATURA JAKO ZDROJ TÉMAT PRO DRAMATICKO-VÝCHOVNÝ PROCES V MATEŘSKÉ ŠKOLE	25
2.1 VÝZNAM DĚTSKÉ LITERATURY V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	25
2.2 ZÁKLADNÍ ŽÁNRY DĚTSKÉ LITERATURY VHODNÉ PRO DRAMATICKOU VÝCHOVU V MATEŘSKÉ ŠKOLE	25
2.3 KNIHY VHODNÉ PRO PŘEDŠKOLNÍ VĚK.....	28
2.4 BILDERBUCH.....	28
3 PAVOUČEK ČENDA V MATEŘSKÉ ŠKOLE	32
3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI	32
3.2 FABULE V KOSTCE	32
3.3 KOMPOZIČNÍ SLOŽKA	33
3.4 JAZYKOVÁ SLOŽKA.....	34
4 INTEGROVANÝ BLOK <i>PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU</i>	35
4.1 REALIZACE PRVNÍ ČÁSTI INTEGROVANÉHO BLOKU PAVOUČEK ČENDA ANEB ČEKÁNÍ NA DOBRODRUŽSTVÍ..	36
4.2 REALIZACE DRUHÉ ČÁSTI INTEGROVANÉHO BLOKU PAVOUČEK ČENDA ANEB CO NA NÁS ČEKÁ V LESE	63
4.3 REALIZACE TŘETÍ ČÁSTI INTEGROVANÉHO BLOKU PAVOUČEK ČENDA ZACHRAŇUJE JANU ANEB JAKÉ JE TO MÍT RÁD	72
ZÁVĚR.....	79
RESUMÉ.....	80
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	81
SEZNAM FOTOGRAFIÍ.....	83
SEZNAM OBRÁZKŮ	84
SEZNAM PŘÍLOH	85

SEZNAM ZKRATEK

IB	Integrovaný blok
KOVy	Konkretizované očekávané výstupy
MŠ	Mateřská škola
PHKS	Pohybová hra kognitivně-sociální
PHL	Pohybová hra lokomoční
PHLK	Pohybová hra lokomočně-kognitivní
PHSL	Pohybová hra sociálně-lokomoční
RVP PV	Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
ZP	Základní poloha

ÚVOD

„Pověz mi, zapomenu. Ukaž mi, zapamatuji si. Zapoj mě do hry, porozumím.“

(staré čínské přísloví)

Tato bakalářská práce je zaměřena na využívání metod dramatické výchovy při práci s literárním textem v předškolním vzdělávání. Toto téma jsem zvolila z několika důvodů. V první řadě je mi dramatická výchova velice blízká a je pro mne přirozené ji v práci s předškolními dětmi využívat. Dle mého názoru je dramatická výchova nedílnou součástí předškolní edukace, bez které se předškolní pedagog neobejde, ale je to také výborná motivace dětí, k prožitkovému učení nehledě na to, že spousta dětí při dramatické výchově odloží svůj stud a ostych. Práci s literárním textem jsem zvolila záměrně, jelikož jsem v průběhu praxe zjistila, jak málo dětí má kladný vztah ke knihám, a ráda bych tuto skutečnost v naší mateřské škole změnila.

Cílem této práce je představit metodické zpracování české bilderbuchové trilogie *Dobrodružství pavouka Čendy* s využitím metod a technik dramatické výchovy pro děti v předškolním vzdělávání.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části popisují dramatickou výchovu, její procesy, až k samotným metodám dramatické výchovy. Dále se zde věnuji literárnímu textu v dramatické výchově a tomu, jaký text je vhodný pro předškolní vzdělávání. V praktické části se zabývám rozbořením vybraného titulu, přípravou na čtrnáctidenní integrovaný blok a jeho samotnou realizací za pomoci nejen literárního textu, ale také již zmiňovaných metod dramatické výchovy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DRAMATICKÁ VÝCHOVA

Úvodní kapitola této bakalářské práce je věnovaná dramatické výchově. Jejím cílem je shrnout základní teoretické vymezení dramatické výchovy pro využití v mateřské škole, které nabízí současná odborná literatura.

1.1 VYMEZENÍ POJMU DRAMATICKÁ VÝCHOVA

Dramatickou výchovu tvoří slova dramatika a výchova. Dramatika je souhrn dramatických žánrů, druhů, forem, založená na zobrazování lidí v různých životních situacích a „*výchova je cílevědomé a záměrné vytváření a ovlivňování podmínek umocňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi stimulačnými jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.*“ (Pelikán, 1995, s. 36). Dalo by se říct, že dramatická výchova je cílevědomé zobrazování lidí v různých situacích. Toto vysvětlení je velmi obecné, a proto si dovoluji více se mu věnovat.

Dramatická výchova je jeden z pěti oborů estetické výchovy spolu s literární, hudební, výtvarnou a pohybově taneční výchovou. Jsou při ní využívány prvky dramatu a divadla. Velký důraz je kladen na učení se prožitkem a využívání zkušeností dětí stejně tak, jako je tomu při běžné práci s předškolními dětmi. Další užívané názvy dramatické výchovy vhodné do mateřské školy jsou tvořivá dramatika, výchovná dramatika. Také jsou zde zařazeny pojmy jako divadelní výchova, školní drama, nebo edukační drama, ale s těmito pojmy se v mateřských školách prakticky nepracuje.

Definice dramatické výchovy není v současné době jednoznačná, ve své knize ji vymezuje Bláhová slovy: „*Dramatická výchova je obor zabývající se osobnostně sociálním učením. V jejím obsahu a metodách se prolínají poznatky a principy především z oboru dramatických umění, pedagogiky a psychologie. Základním stavebním kamenem, s nímž dramatická výchova pracuje, je fiktivně navozená dramatická situace založená na mezilidské interakci a využívající simulačních a rolových her k aktivnímu poznávání světa, člověka, společnosti a sama sebe.*“ (Bláhová, 1996, s. 22).

Machková píše, že: „*dramatická výchova je učení zkušeností, tj. jednáním, osobním, nezprostředkovaným poznáváním sociálních vztahů a dějů přesahujících aktuální reálnou*

praxi zúčastněného jedince. Je založena na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů a situací, ale současně vnitřního života lidí. Toto prozkoumávání a poznávání se děje v situacích fiktivních, a to prostřednictvím hry v roli či dramatického jednání v situaci. Je to proces, který může, ale nemusí vyústit v produkt, jemuž říkáme představení. Obecně lze říci, že cíle dramatické výchovy jsou pedagogické, avšak prostředky dramatické.“ (Machková, 1998, s. 32).

V pedagogickém slovníku najdeme tuto definici vztahující se přímo k procesu vzdělávání: *„Dramatická výchova je využívání dramatizace, tj. prvků a postupů dramatického umění ve výchově a vzdělání. Je prostředkem podporujícím osobnostní a sociální rozvoj žáků. Využívá dramatické inspirace a schopnosti člověka jednat v navozených situacích obdobně jako ve skutečných. Vytváří pro žáky příležitost znovuprožívat nebo zažívat situace, s nimiž se setkávají nebo mohou setkat v životě. Učí je orientovat se v nich, hledat řešení a rozhodovat se, přijímat různé role, lépe projevovat a chápat city, myšlenky, názory a motivy jednání jiných lidí. Podporuje hledání společných hodnot, vzájemné porozumění a spolupráci. Významnou funkci plní hlavně v předškolní výchově a na 1. stupni základní školy.“ (Průcha a kol., 2003, s. 50).*

Jan Valenta uvádí, že *„dramatická výchova využívá jednak přirozeného lidského zájmu o dramatické situace a jednak spontánní lidské schopnosti hrát v řádu ‚jako‘ a dává této schopnosti formu cestou divadelních prostředků za účelem naplněných formativních cílů.“ (Valenta, 2008, s. 45).*

Dominantní činností dětí v mateřské škole je **hra** a jak je známo, děti si rády hrají **na něco**, což známe v dramatické výchově pod pojmem **hra v roli**. Rády si hrají **s něčím** v dramatické výchově používáme **rekvizity, nebo zástupné předměty**. Děti rády sdílejí **prožitky a zážitky**, v dramatické výchově je možné využít sdílení prožitků a zážitků skrze různé metody **horkého křesla, fyzicky ztvárněné pocitové škály, brainstormingu...**

Cíle dramatické výchovy se v mnohém shodují s cíli v RVP PV. Jedním z nejvýznamnějších cílů dramatické výchovy je **osobnostně sociální rozvoj** a ten je i cílem předškolního vzdělávání. Číst a psát se naučí dítě na základní škole, ale pravidla společného soužití se učí již v mateřské škole a dramatická výchova tomu dává prostor. Díky dramatické výchově s dětmi posloucháme, konáme a pohybujeme se, ale hlavně děláme. Dle mého názoru je dramatická výchova nejvhodnější pro mateřské školy a pro začlenění dětí

do třídního kolektivu a společnosti. Učení prožitkem není jen výsadou dramatické výchovy, ale také předškolního vzdělávání.

1.2 PROCES DRAMATICKÉ VÝCHOVY

V dramatické výchově existují dva základní okruhy procesů, které se vzájemně propojují a doplňují. Mezi těmito procesy by měla být rovnováha, žádná složka by neměla být opomíjena či podceňována. Do těchto základních druhů procesů patří **osobnostní a individuální rozvoj účastníků procesu a sociální rozvoj**. (Fiedlerová, Rejchrtová, Amirová, 2019).

V první oblasti se rozvíjí a ukotvuje schopnost vnímat sama sebe a okolní svět. Odstraňují se zábrany, jako jsou strach, tréma, ostych a další. Přichází snaha o rozvíjení tvořivosti, fantazie, představivosti, pohybových dovedností a schopnosti vyjadřovat se pohybem, nadále se rozvíjí rytmické cítění a dovednost plynulé a srozumitelné komunikace. Komunikaci lze rozvíjet ve verbální, ale i v neverbální složce, a to výrazem, mimikou, pohybem těla, gesty. Vzniká schopnost nejen vyjádřit své názory, myšlenky a pocity, ale také se učíme dovednosti naslouchat druhým. Velmi důležité je také zvládnutí prostoru a schopnost pohybovat se s ohledem na druhé. *„Důraz je kladen na sebepoznání a sebekontrolu, což následně podporuje pozitivní sebehodnocení a posiluje zdravé sebevědomí a osobní jistotu a sebepřijetí.“* (Fiedlerová, Rejchrtová, Amirová, 2019, s. 27). Machková uvádí: *„I nejméně průbojně, nejméně úspěšné dítě má příležitost cítit se potřebným pro druhé, projevit svoje specifické schopnosti a možnosti, vstoupit do role, jaká mu dosud byla odepřena a jakou možná v životě ani nikdy mít nebude, zakusí ji však jako svoji možnost. Má i příležitost vyjádřit se v situaci, kdy je respektováno a přijímáno.“* (Machková, 1998, s. 54).

Nejen díky dramatické výchově, ale také díky hře a cvičení dochází ke kontaktu a sociální komunikaci. Důležitou součástí je prohlubování důvěry, spolupráce ve skupině, pomáhání si a porozumění druhým. Díky tomu se dítě může lépe orientovat v situacích z běžného života, ale také vyzkoušet ty, se kterými se doposud nesetkalo. Na základě toho se dítě učí zodpovědně a svobodně rozhodovat a také svobodně jednat. Pro učitele je důležité, aby měl alespoň základní znalosti ze základů psychologie, znal sociální klima své

třídy, měl by být vstřícný, empatický, citlivý, měl by brát ohledy na potřeby dětí měl by umět pohotově reagovat, brát dítě jako rovnocenného partnera a být součástí skupiny.

Švejdová má na proces dramatické výchovy v obou oblastech svůj úhel pohledu. Vnímá dramatickou výchovu jako prostředek vhodný k předávání zkušeností, vědomostí a postojů obecně, což považujeme v předškolním věku, kdy by mělo vzdělávání probíhat integrovaně a kdy nedochází k dělení do předmětů, za velmi žádoucí. Je však potřebné si uvědomit, že význam osobnostního a sociálního učení považujeme za prvořadý nejen proto, že se jedná o dramatickou výchovu, ale především proto, že jde o předškolní vzdělávání, jehož význam spočívá zejména v osobnostní a sociální oblasti. (Svobodová, Švejdová, 2011).

1.3 PRINCIPY DRAMATICKÉ VÝCHOVY VYUŽÍVANÉ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V mateřské škole jsou využívány principy dramatické výchovy. V některých ohledech se různí, závisí na názoru autorů, ale také předškolních pedagogů. Důkladně se touto problematikou zabývá Eva Machková, která člení principy do dvou skupin: *„První skupinu principů má dramatická výchova společnou s dalšími předměty a obory vzdělávání i s řadou pedagogických směrů a systémů, druhé pak jsou specifické právě pro dramatickou výchovu a tvoří její identitu. Do první všeobecné skupiny patří výchova zkušeností, prožíváním hra a tvořivost. Specifické principy dramatické výchovy jsou psychosomatická jednota člověka, fikce, hra v roli, postup od situace k výrazu, zkoumání života a experimentace s ním a improvizace.“* (Machková, 2007, s. 11).

Následující část této kapitoly je zaměřena na konkretizování základních principů dramatické výchovy. Jedním z hlavních principů je **zkušenost**. Patří k principům, na jejíž základě moderní dramatická výchova vznikla, a jsou s ní spojovány počátky uplatňování činností ve výchově a vzdělání. Zkušenost, která dle Machkové (2007, s. 11.) *„představuje sumu toho, s čím jedinec doposud přišel do styku, ať jsou to praktické aktivity a dovednosti, prožitky, mezilidské vztahy anebo vědomosti.“* Tyto zkušenosti jsou následně využívány při dramatických činnostech, díky kterým se obohacujeme o nové zkušenosti.

Dalším významným principem dramatické výchovy je **prožívání**. Dle Machkové (2007) je prožívání spojeno se situacemi běžného života, které mohou mít pro některé z nás zvláštní význam. Působí na naše nitro a je ojedinelé. Díky tomuto principu je možné nahlížet

do nitra lidí a vcítit se do nich. Prožitek také působí na rozum a cit. Prožitek je projev, díky kterému vzniká nová zkušenost.

Na rozdíl od Machkové, Švejdivá prožitek a zkušenost spojuje v jeden princip a přidává aktivitu. Jde o **princip aktivity, prožitku a zkušenosti**, který nelze od sebe oddělit. „Prožitek je subjektivní projev individuálního vnitřního života člověka. Prožíváme neustále, když jsme aktivní i když odpočíváme, a naše prožitky jsou vysoce individuální. Vytvoříme-li však situaci, ve které jsou obdobně zapojeny smysly i rozum každého dítěte, lze předpokládat, že vzniklé prožitky budou podobné a vytvoří obdobnou požadovanou zkušenost. Nelze zaručit, že všechny děti prožívají stejnou zkušenost stejně, neboť prožitky dítěte se vztahují k jeho předchozím zkušenostem, duševní a fyzické pohodě apod.“ (Svobodová, Švejdivá, 2011, s. 48).

Z praxe víme, že do mateřské školy přicházejí děti, které již něco prožily ve svém domácím prostředí. Díky těmto prožitkům získaly zkušenosti a předškolní pedagog může na tomto základě provádět vzdělávání. Z dramatické výchovy může být například využita technika brainstormingu, kdy děti budou přemýšlet nad tím, co společně s rodiči zažily. Je známo, že technika brainstormingu je v dramatické výchově hojně využívána i přestože se doslova nejedná o techniku dramatické výchovy.

Díky **tvořivosti a improvizaci** děti objevují nové postupy, souvislosti a významy. „Tvořivost je obecná schopnost psychologie stavěná na úroveň inteligence, přičemž určitou míru tvořivosti nachází psychologie u každého jedince, který má alespoň průměrnou inteligenci a u něhož nebyla potlačena či utlumena autoritativní a jednostranně racionální výchovou.“ (Machková, 2007, s. 18). Pedagogický slovník vymezuje tvořivost jako „duševní schopnost vycházející z poznávacích i motivačních procesů, v níž ovšem hrají důležitou roli též inspirace, fantazie, intuice, nezvyklá, nečekaná. Proces tvořivosti mívá několik etap. mj. přípravu, dozrání nápadu, kontrolu, opracování. Tvořivost podporuje: vysoká inteligence, otevřenost novým zkušenostem, iniciativa ve vytváření řádu, pružnost v rozhodování, potřeba seberealizace. Tvořivost tlumí: direktivní řízení, stereotypy, tendence ke konformitě.“ (Průcha, Mareš, Walterová, 2003. s. 253-254). Bláhová (1996) popisuje, že pomocí improvizace děti mohou řešit problém spontánně a dle své vlastní fantazie. Pro dítě je důležité vědět, že mu nehrozí postih za případnou chybu. Improvizace se vyskytuje v mateřské škole každý den a často na popud samotných dětí.

Improvizace je pro děti předškolního věku přirozená. Je známo, že děti v předškolním věku jsou velmi tvořivé a také víme, že tomu už nikdy tak nebude. Důležité je, abychom my jako předškolní pedagogové u dětí tvořivost podporovali, jelikož se jedná o senzitivní období fantazie a představivosti. Proto je nutností, aby pedagog měl znalosti v oblasti vývojové psychologie předškolního dítěte.

Hra je považována za další princip dramatické výchovy a jedná se o činnost, která se uplatňuje v průběhu celého života člověka v různých životních obdobích, situacích, v různé intenzitě a podobě. V předškolním věku je hra pro dítě dominantní činností. Díky hře se učí a uspokojuje své potřeby. Současné mateřské školy dbají na to, aby dětem bylo dopřáno dostatek spontánních her, které jsou tak důležité pro jejich vývoj. *„Mají-li být dramatické činnosti skutečnou hrou, neměly by nikdy porušit zásady, které v sobě nese především spontánní hra.“* (Svobodová, Švejdrová, 2011, s. 49). S hrou je úzce spojen princip **rolové hry**. Dle Machkové (2007, s. 24) je vstup do role *„jednání ve fiktivní skutečnosti, symbolická hra založená na mezilidských vztazích, charakteru a jednání. Je praktickou realizací fiktivnosti a základem metod dramatiky.“*

Dalším principem dramatické výchovy je **partnerství**, které Svobodová, Švejdrová (2011, s. 53) vymezují jako *„vztah mezi lidmi, založený na vzájemném respektování, úctě a empatii, vztah, ve kterém nedochází k soupeření, ale ke spolupráci a vzájemné pomoci.“* Machková (2007, s. 21) popisuje základ partnerství jako přijetí člověka spolu s jeho chybami, ale také omyly. Úkolem učitele je vytvářet partnerství a tím dávat najevo, že každý jedinec má svá pozitiva a své přednosti. Cílem partnerství je především dosáhnout toho, aby se konflikt řešil jednáním a bez násilí.

Je známo, že hra by měla být v mateřské škole hýčkána a rozmazlována, do hry nikdy děti nenutíme a násilím hru nikdy neukončujeme. Pokud hru musí skončit, dítě by mělo vědět, že se k ní může následně vrátit. Hra dětem pomáhá také v oblasti komunikace. Učí je domluvit se, vyjednat si něco, požádat si o něco,... Hra nám nabízí partnerství, které přichází se sdružující a následně s kooperativní hrou. Pokud pedagog dává hře dostatek času a prostoru, může zcela přirozeně vstoupit do prostředí předškolních dětí s dramatickou výchovou.

Machková (2004) vymezuje další z principů, a to **psychosomatickou jednotu**, která je zaměřena na sjednocení vnitřního světa s tělem, dítě se zde učí užívat své tělo jako výrazový prostředek.

Principy **zkoumání a experimentace** dle Machkové (2007) kladou důraz na nutnost experimentu, opakování a zkoumání různých řešení.

Principy dramatické výchovy tvoří základ dramatické výchovy a je nutné zohledňovat je při plánování a realizaci dramatických činností s dětmi.

1.4 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Krista Bláhová (in Kořátková) říká že: *„Metodou rozumíme v nejobecnějším slova smyslu způsob, jak dosáhnout určitého teoretického nebo praktického cíle. Prostředkem k tomu je technika, která představuje konkrétní postup. Znamená to, že každá metoda může mít nejrůznější počet technik, a záleží pouze na tom, kterou z nich pro daný problém zvolíme.“* (Kořátková a kol., 1998, s. 91).

Machková (2007) popisuje metodu dramatické výchovy jako cestu k cíli. Takovou cestu, při které je činnost pedagoga a dětí někdy shodná, jindy rozlišná, ale měla by nám pomoci prozkoumat, ujasnit a vysvětlit některé skutečnosti tak, abychom se do cíle společně s dětmi dostali, nebo se mu alespoň přiblížili.

Svobodová a Švejdová (2011, s. 69) doplňují popis metody Machkové vlastním názorem. *„Metoda je cesta, která nás vede k cíli. Je to činnost pedagoga a dětí (někdy shodná, jindy rozlišná), která by nám měla pomoci prozkoumat, ujasnit a vysvětlit některé skutečnosti tak, abychom se posunuli kousek dál k vytyčenému cíli nebo cílům. Metodu vnímáme jako cestu dlouhou a širokou, jíž lze různě variovat a modifikovat.“* Pojem technika zde autorky popisují tak, že: *„Techniky jsou cesty užší a konkrétnější.“*

„Metody, techniky a hry si vybíráme, vytváříme a užíváme v souladu s obsahem učiva, a především s cíli, které jsme si stanovili.“ (Svobodová, Švejdová, 2011, s. 69).

Pokud chce pedagogický pracovník pracovat s metodami dramatické výchovy, musí být na to vybaven. Měl by mít nastudované publikace týkající se dramatické výchovy, měl by projít kurzem či školením. Musí mít povědomí o tom, co dramatická výchova je. Při práci s dětmi v mateřské škole je velmi důležité, aby si pedagog uměl vybrat vhodné metody i techniky dramatické výchovy a aby je vhodně užíval v souladu s činnostmi, cíli,

a především s očekávanými výstupy, které jsou k dosažení úspěšné práce s dětmi stanoveny. Dalo by se říci, že není důležité, co se dítě učí, ale především to, co se naučí, co tím získá, jaký výstup si osvojí. Kritériem dramatické výchovy se stává věk hráčů, jelikož tříleté, čtyřleté, pětileté a šestileté děti mají vývojově odlišné schopnosti, dovednosti, zájmy i potřeby a různě se soustřeďují. Rozdílná je také schopnost soustředění, ale i charakter volné hry. Hra má určité stupně vývoje, na které musí brát předškolní pedagog ohled. Jedná se o třídění her dle věku dítěte:

- **Samostatná hra** (do 3 let) – dítě si hraje samo a ke své hře nepotřebuje nikoho. Dalo by se říci, že mu stačí přítomnost dospělého, přesněji řečeno někoho blízkého.
- **Paralelní hra** (3-4 roky) – dítě si hraje nejraději samo, avšak vedle jiného dítěte. Pečlivě dítě vedle sebe sleduje, a pokud si ono dítě vezme jinou hračku, chce ji také. V tomto období řeší pedagog velmi často neshody mezi dětmi, které se týkají právě toho, že se děti přetahují o nějakou hračku.
- **Sdružující hra** (vzniká již před 4. rokem) – v tomto období začíná dominovat ve hře dítěte námět. Děti si velmi často hrají na něco, ale více dětí zaujímá jednu, nejčastěji dominantní roli. V průběhu sdružující hry se děti většinou neumí nedomluvit a ani si zatím nenaslouchají.
- **Kooperativní hra** (6-7) – jedná se vrchol dětské hry. Dominuje zde schopnost se vzájemně mezi sebou domluvit. Děti si v tomto věku nerady hrají samy. V průběhu kooperativní hry se učí vést dialog a vzájemně se respektovat.

Třídění metod dramatické výchovy patří k obtížným úkolům vzhledem k jejich množství. Metody existují také v různých variantách, stále narůstají a většina z nich může plnit i více funkcí najednou. Pro porovnání je uvedeno dělení dle Valenty a Bláhové. Jedná se pouze o obecný popis metod a některých technik, jelikož podrobnější popis není předmětem bakalářské práce.

Metodám a technikám dramatické výchovy se ve svých pracích nejvíce věnuje již zmiňovaný Josef Valenta a ve své publikaci *Metody a techniky dramatické výchovy* podává obsáhlý seznam nejrůznějších metod a technik. (2008, s. 125-207).

Metody a techniky dělí Valenta podle hlediska osobní angažovanosti hráče ve hře.

Základní členění dle Valenty:

1. Metody založené na principu hraní rolí

- a) **Metody plné (úplné) hry** – hráč se zúčastňuje hry za využití úplné komunikace. Využívá pohyb, řeč, psaní symbolů.
- b) **Metody pantomimicko-pohybové** – tyto metody jsou založeny na gestech a pohybu, většinou bez doprovodu řeči.
- c) **Verbálně zvukové** – základem je mluvené slovo.

2. Metody komplementární

- a) **Metody graficko-písenné** – jedná se o doplňkové metody. Jde o využití grafického a písenného projevu při hraní rolí.
- b) **Materiálově-věcné** – aktérům umožňují více se vcítit do role. Řadí se sem například využití kostýmů, loutek, či jiných rekvizit.

V publikaci *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy* nám přibližuje autorka Krista Bláhová (in Kořátková, 1998, s. 95-103) metody dramatické výchovy z jiného úhlu pohledu než Josef Valenta.

Základní členění metod dramatické výchovy dle Bláhové:

- 1. **Metoda expozice** – cílem této metody je vzbudit zájem a uvést aktéry do dění. Zúčastněným je předložen určitý konflikt k řešení.
- 2. **Metoda vytváření kontextu** – jedná se o doplnění a dotváření informací.
- 3. **Metoda hry v roli a metoda simulace** – hra v roli, jedná se o základní metodu pro dramatickou výchovu, kdy přejímáme roli někoho jiného. Simulace je jakousi transformací sama sebe „já v této situaci“.
- 4. **Metoda řešení krizového okamžiku** – řešení a zaujímání určitého postoje.
- 5. **Metoda řešení dramatického konfliktu** – učí hledat řešení, formulovat postoje a názory.
- 6. **Metody vedení a řízení dramatu** – tuto metodu dělíme na:
 - a) Boční neboli souběžné (narativní) vedení, učitel řídí hru zvenčí.
 - b) Vedení zevnitř vstupem učitele do role.
- 7. **Metody a techniky reflexe a hodnocení** – zúčastnění si navzájem sdělují své pocity a hodnotí prožitou situaci.

Výše uvedené metody a techniky dramatické výchovy autorů J. Valenty a K. Bláhové jsou jasným příkladem toho, že každý autor má svůj způsob rozdělení, avšak v jedné metodě se shodují a tím je **hra v roli** - jedná se o základní specifickou metodu pro dramatickou výchovu, kterou předškolní děti zvládají přirozeně. Valenta ji definuje takto:

„Hraní rolí = výchovná a vzdělávací metoda, která vede k plnění esteticko-výchovných, osobnostně a sociálně rozvojových a věcně vzdělávacích cílů na základě většinou spíše improvizovaného rozehrání a následné reflexe fiktivní situace (většinou dramatické) s výchovně hodnotným obsahem. Tato situace se uskutečňuje prostřednictvím hry hráčů (aktérů, herců, zastupujících svým chováním a jednáním více či méně fiktivní objekty (zejména osoby, ale i jiné bytosti, jevy apod.), včetně možnosti hrát v různé míře autenticky sebe samého.“ (Valenta, 2008, s. 53).

Existují různé proměny hráče ve hře, můžeme je rozdělit do tří rovin:

- **Rovina simulace** – hráč je sám sebou v určité fiktivní situaci.
- **Rovina alterace** – hráč na sebe bere jinou roli (sociální roli – funkce povolání, biologický atribut, existenční).
- **Rovina charakterizace** – hráč na sebe bere jinou roli, přidává k ní vnitřní motivaci, postoj, psychické charakteristiky, zkoumá a vytváří její vnitřní život (hraje tak, jak by se choval on, kdyby byl tou danou osobou).

(Valenta, 2008, s. 54-58)

Bláhová (in Koťátková) o hře v roli píše: *„Hra v roli znamená převzetí role někoho jiného, a to s vlastní představou odpovídajícího chování. Umožňuje hráčům, aby si skrze ni vyzkoušeli nejrůznější životní situace, hledali jejich řešení a získali tak zkušenost založenou na vlastním prožitku.“* (Koťátková a kol., 1998, s. 99).

Pro svou práci předškolního pedagoga jsem si vybrala dělení metod a technik dle autorek publikace *Metody dramatické výchovy v mateřské škole* Evy Svobodové a Hany Švejdvové (2011), které popisují v závěru této kapitoly. Autorky ve své publikaci přibližují nám pedagogům metody a techniky dramatické výchovy přímo na určitých příkladech. Dovolují si tvrdit, že publikace E. Svobodové a H. Švejdvové je pro začínajícího pedagoga v oblasti dramatické výchovy velkým přínosem a rádcem, jelikož samy autorky si prošly mnohaletou praxí v mateřské škole a popisované metody mají s dětmi odzkoušené.

Některé níže popisované metody dramatické výchovy se také objeví v praktické části této bakalářské práce.

1. **Improvizace** - jedná se o metodu, kdy jde o jednání v určité situaci bez předchozí domluvy a předchozí přípravy, ale přesto má jasně určený prostor, vymezené role a vymezený čas. Společně s hrou v roli se jedná o základní metodu dramatické výchovy.
2. **Práce s rekvizitou** - při této metodě je využíván předmět (rekvizita). Jedná se o doplňkový předmět, který napomáhá dětem zapojit se do děje. Práce s rekvizitou je spíše divadelní dovednost, ale pro práci předškolního pedagoga je důležitou každodenní součástí.
3. **Diskuse** - v této metodě se jedná o dialog dvou a více osob. Napomáhá nám ujasnit si a utříbit pojmy, pochopit smysl činností, shrnout získané poznatky. Pedagog by měl být na diskusi připravený, měl by mít promyšlené a připravené otevřené otázky, měl by být schopný evokovat zkušenosti dětí, provokovat je k dalším otázkám. Jedná o nejčastěji využívanou metodu v předškolním vzdělávání, ale také o jednu z nejtěžších.
4. **Reflexe** – je metoda, která je založena na hodnotícím procesu. Pedagogům pomáhá zjistit, jak děti pochopily vzniklý problém a dětem slouží jako shrnutí a zvýraznění důležitých míst. Reflexi můžeme propojit například výtvarnou aktivitou.
5. **Zástupné předměty a loutky** - jedná se o důležitou metodu dramatické výchovy, která je také velmi důležitá pro předškolní vzdělávání, jelikož pro dítě není problém přijmout zastupující předmět jako znak předmětu skutečného člověka.
6. **Asociační kruh** - jedná se o techniku založenou na asociacích. Nejčastěji je využívána jako startovní k určitému tématu, kdy potřebujeme získat fakta, představy a postoje zúčastněných. Asociační kruh není klasickou dramatickou technikou. Spíše se jedná o verbální vyjádření provokující představivost, fantazii a myšlení.
7. **Narativní pantomima** – je technika, která vychází z dětské spontánní hry, a proto je její využití v mateřské škole na místě.
8. **Postojová osa** – je hodnotící technika, která pomáhá v řízených vzdělávacích akcích a také při řešení běžných situací ve třídě.

9. **Tvůrčí psaní** - jedná se o techniku dramatické výchovy, při níž je nutná spolupráce učitelky jakožto zapisovatelky. Děti dotváří, přetváří či vymýšlejí nový děj pohádkového příběhu, písně nebo básně.
10. **Simultánní pantomimická ilustrace** - simultánní neboli souběžnou ilustraci používáme při doprovodu rituálů, říkadel a písní s funkcí rituálů. Tato technika by také mohla spadat pod techniku narativní pantomimy, ale autorky ji záměrně označují samostatně, jelikož ji považují za důležitou v předškolním vzdělávání.
11. **Štronzo** - jedná se o techniku, při které se děti učí ovládat vlastní tělo tak, aby zvládly zastavit na pokyn a soustředit se na to, aby se nepohnuly.
12. **Živý obraz** - tato technika nám umožňuje tzv. zastavit čas. Jedná se o pantomimické zobrazení bez pohybu. Důležitou součástí je zvukové označení, které nám štronzo ukončí například jiným domluveným signálem.
13. **Vnitřní hlasy** – tato technika je založena na verbálním projevu, napomáhá hlouběji prozkoumat a pochopit jednání druhé osoby, učí nás empatii a porozumění, ale také rozvíjí dovednost formulovat vlastní myšlenky. Při práci s touto technikou je dobré, když nejprve pedagog dětem ukáže, jak pracovat.
14. **Horká židle** – jedná se o techniku založenou na zpovídání určité postavy v dramatické hře. Jde o techniku, která rozvíjí u dětí schopnost pochopení jednání druhé osoby. Prohlubuje charakteristiku dané postavy, zpřesňuje okolnosti jejího života, přitom je zachována fixace.
15. **Zvukový kruh, zvuková koláž** – tuto techniku zařazujeme, jestliže chceme navodit potřebnou atmosféru pro získání určitého prožitku. Tato technika dokáže s minimálními prostředky dosáhnout obrovských efektů a můžeme s ní pracovat i ve velké skupině dětí.
16. **Zrcadla** – Podstatou je přesné napodobení pohybové akce hráče jiným hráčem. Napodobení je základ učení. Zrcadla mohou být pouze obličejová, kdy se zaměříme na výraz obličeje nebo zrcadla celotělová, kdy napodobujeme pohyby celého těla. Zprvu je dobré, když pohyby vede pedagog a děti opakují.

1.5 CÍLE DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Cíle dramatické výchovy si stanovují rozvíjet celou bytost dítěte. Velký důraz je kladen na sociální a osobnostní rozvoj dítěte, ale také na získání dovedností z roviny dramatické. V mateřské škole nejde o to plnit cíle dramatické výchovy, ale jde nám o to naplnit pedagogické cíle. Formulace cílů RVP PV jsou takového rázu, že aniž by explicitně zmiňovali obor dramatické výchovy úzce s ní souvisí. Ony formulace jsou odlišné, ale podstata je stejná, jsou si blízké a podobné.

Mezi cíle RVP PV patří:

- 1. Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání.**
- 2. Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost.**
- 3. Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevovat se jako samostatná osobnost působící na své okolí.**

V závěru by se dalo říci, že se jedná i o celoživotní cíle.

Opět si dovolím porovnat autory, tentokrát Evu Machkovou a Josefa Valentu, jejich pojetí cílů dramatické výchovy. Tito autoři se ve formulaci cílů vesměs shodují. J. Valenta přidává také cíle, které rozvíjí oblast věcného vzdělávání ve školních předmětech, kde jsou uplatněny metody dramatické výchovy a cíle umělecké.

Cíle v dramatické výchově lze rozdělit dle Machkové (2007, s. 35) do tří základních rovin:

- **V rovině dramatické**
 - Dovednosti v dramatické oblasti (hra v roli, výstavba celku, výrazové prostředky).
 - Vědomosti o dramatických aktivitách a divadle (dramaturgie, historie, teorie).
- **V rovině sociální**
 - Struktura skupiny, její dynamika, vztahy ve skupině, kooperace.
 - Poznávání života, světa, lidí.

- **V rovině osobnostní**
 - Psychické funkce (pozornost, vnímání, obrazotvornost, myšlení, komunikace, emoce, vůle).
 - Schopnosti (inteligence, tvořivost, speciální schopnosti) a příslušné dovednosti.
 - Motivace, zájmy.
 - Hodnotový žebříček, postoje.

Podle J. Valenty (2008, s. 63-64) cílem dramatické výchovy je:

- **rozvíjet schopnosti, dovednosti, znalosti a porozumění v oblasti esteticko, resp. umělecko – výchovné.**

Například sensorické a interpretační dovednosti ve vztahu k umění, expresivní schopnosti a symbolické vyjadřování, schopnost hrát v roli, schopnost improvizovat v dramatické situaci, schopnost využívat dalších prostředků divadla ke hře, estetickou stránku osobnosti, cit pro umění, uměleckou tvořivost, schopnost hodnotit divadelní umění, znalosti z oblasti estetiky, o dramatu a o divadle a porozumění jim.

- **rozvíjet obecně oblast vědeckého vzdělávání**

Například znalosti o životě, o světě, o člověku, o vztazích, o problémech atd., porozumění těmto jevům a vztahům mezi nimi.

- **ve školních předmětech, kde jsou postupy dramatu užity jako metoda:**

- Soubory znalostí vázaných k danému předmětu (aktivitě).
- Odborné myšlení ve vztahu k předmětu, včetně řešení problémů.
- Specifické dovednosti.

- **rozvíjet oblast osobnostní (individuálně psychicko – fyzické):**

Například tvořivost, sensorické schopnosti, motorické schopnosti, řečové schopnosti, soustředění a zaměření, myšlenkové operace a logické myšlení, analyticko-syntetické racionální schopnosti atd., představivost a fantazii, emocionalitu, sebepoznání, sebedůvěru a dobré sebevědomí (sebepojetí), seberegulaci, schopnost změny adaptace, volní vlastnosti, případně též nápravy

individuálních vad (speciální úkoly), předpoklady pro přenos (transfer) naučeného do života mimo hodinu dramatiky, respektive mimo situaci, v níž si žák vědomost nebo dovednost osvojil.

- **v oblasti sociální rozvíjet například:**

Cit pro situaci, komunikační sociální inteligenci a empatii, cit pro skupinu, schopnost vyrovnávat se s růzností lidí, jevů atd., kooperaci a schopnost pomoci.

- **v oblasti estetické rozvíjet například:**

Senzitivitu a vnímavost vůči existenci etických problémů, postoje k etickým otázkám, hodnotové žebříčky a osobní životní filozofie.

Všechny tyto cíle, co se sledují v dramatické výchově v podstatě sledujeme také i v předškolním vzdělávání, samozřejmě na úrovni osobnosti předškolního dítěte.

1.6 DRAMATICKÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V současných mateřských školách se můžeme setkat s několika způsoby práce. Machková (2017) nabízí dramatickou výchovu jako podobu volitelného dramatického kroužku, který se pohybuje mezi zájmovou a školní dramatickou výchovou. Se zájmovou dramatickou výchovou je propojována proto, že není omezována striktními programy, můžeme ji realizovat v nejrůznějších činnostech dle libovolné časové dotace, ať už se jedná o krátkodobou činnost, nebo dlouhé projekty. Také volba látky a metod je omezena pouze věkem dětí. Dramatická výchova je nabízena všem dětem ve třídě, bez rozlišení jejich náklonnosti k této činnosti.

V mateřské škole jsou uplatňovány různé druhy her, ale pro realizaci dramatické výchovy používáme hru dramatickou. Smyslem dramatické hry je prožitek dětí. Učitel v mateřské škole motivuje, vede a směřuje děti k aktivitě tak, že i on sám se zapojí. Díky zapojení může učitel lépe působit na děti. V mateřské škole, stejně jako v dramatické výchově není stěžejní výsledek dramatických her a aktivit, ale jejich průběh, ten sám o sobě plní stanovené edukační cíle. Děti nejsou směřovány k tomu stát se hercem, ale k získání určitých dovedností a vědomostí.

1.7 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V POJETÍ RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Školský zákon č. 561/2004 Sb. vymezil vzdělávání jako legitimní součást našeho vzdělávacího systému. Základním dokumentem se stal *Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* (dále jen RVP PV) v němž jsou stanoveny požadavky na výchovu a vzdělání v mateřských školách. Na základě RVP PV si mateřské školy vytvářejí své vlastní školní vzdělávací programy (například *Začít spolu*, *Zdravá mateřská škola*, pedagogický systém Marie Montessori, Waldorfská pedagogika, aj.). Předškolní vzdělávání tak vychází z přirozeného vývoje dítěte. K rozvoji dítěte jsou nám nápomocny specifické cíle, v RVP PV jsou zformulovány do pěti vzdělávacích oblastí, které rozvíjí dětskou osobnost celostně po stránce:

- Dítě a jeho tělo (biologická oblast).
- Dítě a jeho psychika (psychická oblast).
- Dítě a ten druhý (interpersonální oblast).
- Dítě a společnost (sociokulturní oblast).
- Dítě a svět (enviromentální oblast).

Veškeré činnosti v těchto oblastech by měly obsahovat prvky hry a tvořivosti. Měly by podněcovat radost dětí a rozvíjet přirozenou touhu po poznání a učení. Dítě by mělo prožívat radost z úspěchu. Prioritou předškolních pedagogů není to, aby děti byly vybaveny po vědomostní stránce, jde jim o to, aby děti měly chuť dívat se kolem sebe, naslouchat, objevovat, zkoumat, samy zkoušek a mít odvahu to ukázat

2 DĚTSKÁ LITERATURA JAKO ZDROJ TÉMAT PRO DRAMATICKO-VÝCHOVNÝ PROCES V MATEŘSKÉ ŠKOLE

„Dobrá literatura obsahuje velké životní pravdy. Když děti v tvořivé dramatice zakoušejí dobrou literaturu, často uvolní city a postoje, které byly skryty uvnitř. Tím postupně získává každé dítě porozumění pro žádoucí i nežádoucí motivy ve vztahu k životu. Když děti tvoří na základě dobré literatury, žijí mnoho životů mnoha různých postav. Dramatickou cestou zkoušejí základní a univerzální pravdy života“ (Siksová, in Koťátková a kol., 1998, s. 162).

2.1 VÝZNAM DĚTSKÉ LITERATURY V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

K dramatické výchově v mateřské škole patří dětská literatura. Literatura představuje bohatý zdroj námětů a témat přispívajících k formování dětské osobnosti.

V předškolním věku by měly děti seznámit s knihou rodiče a poté předškolní pedagogové. Předškolní dítě projevuje přirozený zájem o knihu, rádo si je prohlíží a často vyžaduje předčítání nebo předstírá, že samo čte.

Při rozhovorech nad knihou dochází k rozšiřování slovní zásoby dítěte i k rozvoji správného vyjadřování. Napomáhají nám k tomu jednoduché texty, jako jsou říkadla, verše, krátké pohádky, které přecházejí v texty a příběhy složitější. Pro práci s literárním textem v průběhu dramatické výchovy v mateřské škole je důležité to, co text obsahuje, jelikož obsah literárního textu je rozhodující pro přípravu integrovaného bloku.

2.2 ZÁKLADNÍ ŽÁNRY DĚTSKÉ LITERATURY VHODNÉ PRO DRAMATICKOU VÝCHOVU V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Jako východisko pro dramatickou výchovu u dětí předškolního věku můžeme použít mnoho literárních žánrů, například:

Říkadlo

Říkadlo je charakterizováno jako žánr, kterým se dítě zdokonaluje v mluvení, a je považováno za základní žánr poezie pro děti. Říkadlo se říká, proto obsahuje jednoduchý verš, který většinou nemá logický smysl, vyjadřuje mnoho citoslovcí

DĚTSKÁ LITERATURA JAKO ZDROJ TÉMAT PRO DRAMATICKO-VÝCHOVNÝ PROCES V MATEŘSKÉ ŠKOLE

a základním prvkem je rytmus. Spadá do žánru, který je spjatý s ústní lidovou slovesností.

Lidová i umělá říkadla se rozdělují do několika norem. Patří sem například:

- Primární říkadlo ke hře dospělého s batoletem – *Vařila myšička kašičku*.
- Průvodní říkadla k pohybovým činnostem – *Šiju boty do roboty*.
- Říkadlo jako dodatek k obtížnější hře – *Zlatá brána*.
- Hádanky – Heboučké je jako z vaty, kožíšek má mourovatý (kotě).
- Rozpočítadla – Stojí vrba u potoka.
- Běžná říkadla – Kde je myška, ta je kočka.

(Gebhartová 1987)

Báseň

Vladimíra Gebhartová ve své knize *Jak a co číst dětem v MŠ* charakterizuje báseň jako rodnou sestru písničky. Pedagog většinou recituje básně z paměti. Tyto básně jsou pak motivací pro nadcházející nejen dramatické činnosti. Pro děti vybíráme formu, která má jednoduchý rytmus, je libozvučná a vtipná. Verše jsou pro děti lépe zapamatovatelné a snadněji se jim opakují.

Rozdíl mezi říkadlem a básní je v přednesu. Báseň se přednáší, kdežto říkadlo se říká. Báseň má smysluplný výrok, hlavní motiv a vzájemnou vazbu. (Gebhartová, 2011).

Povídka

Povídka je literárním žánrem, který se v mateřské škole v průběhu dramatické výchovy často uplatňuje. Výhodou povídky je jednoduchý, přímý děj a menší množství hlavních hrdinů s jednoznačnými charakterovými vlastnostmi, stejně jako u pohádek záleží na délce a složitosti děje. Téma povídky bývá odvozené z rodinného prostředí, které je dětem blízké. Postupně se rozšiřuje podle zkušeností dětí. (Gebhartová, 1987).

Nonsensová literatura

Jedná se o druh literatury, který částečně, nebo úplně postrádá děj. Jedná se o svébytný druh literatury, jejíž text je nesmyslný až absurdní. Název nonsens pochází z latinských slov „non“, který znamená *ne* a „sensus“, který znamená *smysl*. Jedná se

o literární druh, který obvykle zaujme svou nevšedností, výjimečností a většinou i zábavností.

V mateřských školách je velmi často využívána nonsensová literatura, mezi předškolními dětmi je oblíbená pro svůj vtipný obsah. Jedná se o text, u něhož se děti rády smějí.

Pohádka

Pohádka je žánr prověřený staletími, který má své kořeny v ústní lidové slovesnosti. Pohádka původně nebyla určena dětem, naopak většinu pohádek si vyprávěli dospělí. Pohádka nahrazovala literaturu, předávala ústním způsobem dějové, napínavé a často i strašidelné náměty. Dětem byly později určeny kratší pohádky s výchovným cílem.

Pohádky dělíme dle původu na pohádky **lidové** a **autorské**. Lidové pohádky, jak je již zmiňováno výše, jsou založené na ústní lidové slovesnosti, kdežto u autorské pohádky je od počátku znám autor a tento druh nemusí být s dobrým koncem. Dle Machkové autorská pohádka: „*Oživuje věci a jevy, přirovnává zvířecí či hmyzí svět k světu lidí a často ho chápeme jako miniaturu lidí a jejich prostředí.*“ (Machková, 2012, s. 36).

Dále dělíme pohádky dle **příběhu** na **kouzelné, zvířecí, o čertech, humorné**, atd.

Někdy sem také řadíme **bajky**. Bajka je velmi dobře využitelná k dramatickým činnostem. Můžeme se s ní setkat ve formě prozaického či jednoduchého příběhu, předkládá nám takzvaný antropomorfismus, tzn. že v příběhu vystupují převážně postavy zvířat, rostlin, věcí s lidskými vlastnostmi. Většinou se v příběhu objevují záporné lidské vlastnosti a v samotném závěru dochází k mravnímu ponaučení.

Pověst

Pověst je druh žánru, který volíme v rámci dramatické výchovy až pro děti třetího ročníku (6 let). Jedná se o žánr, který obvykle vychází ze skutečnosti, vše ostatní je smyšleno. Váže se k určité lokalitě, osobě, předmětu, rodu či události. Stejně jako pohádka vychází z ústní lidové slovesnosti. Jedná se o poměrně náročný literární žánr, který by mohl být náročný pro pochopení. Mnohdy jej musí pedagog zjednodušit a vhodně zpracovat pro předškolní děti. Vhodné je využít pověsti vztahující se k místu, kde děti žijí, aby je také mohly navštívit a lépe pochopit.

2.3 KNIHY VHODNÉ PRO PŘEDŠKOLNÍ VĚK

Knihy pro práci s předškolními dětmi nevybíráme podle žánru, ale podle typu knihy. Všímáme si podílu textu a obrázků, proměn grafické úpravy a dalších vlastností knihy.

Prvotně se děti setkávají s druhem knih, kde text nefiguruje (pokud ano, jedná se spíše jen o slova či slovní spojení). Na první pohled tyto knihy působí jako výtvarná záležitost, ale mnohdy obsahují i námět. Takovéto knihy jsou pro předškolní pedagogy výbornou didaktickou pomůckou, a navíc je díky nim u dětí rozvíjeno estetické vnímání. Při práci v mateřské škole tento typ využíváme k práci s popisnými metodami. Řadíme sem leporela, obrázkové karty, ale také knížky do vany.

Dalším typem knih jsou knihy s takzvaným stimulativním charakterem. Obraz stále převažuje, ale bez textu se neobejde. Řadíme sem publikace s didaktickými hrami, úkoly, poznávací publikace, omalovánky, vystřihovánky a skládačky.

V mateřských školách jsou dále využívány knihy, ve kterých dominuje výtvarná složka – obraz, který odhaluje děj příběhu. Jedná se o takzvaný „Bilderbuch“. Tomuto typu literatury bude věnována následující kapitola, jelikož bilderbuch je předmětem praktické části této bakalářské práce.

Podobným typem knih jsou knihy s ilustrací. Ta se oproti obrázkové knize liší v několika rysech. V knize s ilustrací je text dominantní jak výrazově, tak obsahově. Obrázky, které v knize najdeme, jsou pouze doplňkem.

Posledním typem jsou pak knihy čistě textové, chybí zde jakýkoliv obraz či ilustrace. Tento typ knih v mateřské škole slouží pouze k předčítání a je využíván jen zřídka.

2.4 BILDERBUCH

Podívejme se blíže na knižní kategorii bilderbuch, neboť je to právě ona jejímuž metodickému zpracování se věnuje praktická část této bakalářské práce. Jedná se o žánr, který nemá u nás dlouholetou tradici. Za jeho objevení vděčíme pravděpodobně inspiraci ze zahraničí. Díky tomu nám zřejmě chybí přesnější a ucelenější teoretický základ, přesnější definice a zařazení. Z článku Lucie Dymáčkové vyplývá, že ani pojmenování tohoto žánru není zcela jednotné. „*Někteří autoři používají německý pojem **bilderbuch**, jiní **autorská ilustrovaná kniha** a někdo si vystačí s pouhým **obrázková kniha**.*“ *Bilderbuch v překladu*

znamená „**obrázková kniha**.“ Vychází ze dvou slov „bild“ obraz, „buch“ kniha. V zahraničí bilderbuch představuje velice kvalitní žánr literatury vydávaný v menších alternativnějších nakladatelstvích. Jak je zmíněno výše, bilderbuch je obrázková kniha, ale ne každá obrázková kniha je bilderbuch a už vůbec nemusí být vždy věnována dětem.

Rysem bilderbuchu je dominance obrazu nad samotným textem, obraz tak vzbuzuje zájem o slovo. Ilustrace není pouhým doplňkem textu, ale tvoří jeho velmi důležitou součást. Obrazová a textová složka se často vzájemně prolínají a doplňují, jedna bez druhé ztrácí svůj význam. *„Tato provázanost a komplexnost je dána také tím, že autorem bilderbuchu většinou bývá jeden člověk – vzhledem k dominující obrazové složce je to zpravidla výtvarník. Často prvně vzniknou obrazy, ke kterým se teprve posléze dodá text.“* (Dymáčková).

„Bilderbuch často poznáme už na první pohled, a to díky netypickému formátu. Jedná se většinou o knihy výrazně větší, než ostatní běžná knižní produkce, nebo naopak menší, mohou se lišit také tvarem – mají tvar čtverce, nebo jsou více protáhlé do šířky. Bývají poměrně tenké, mnohdy jim chybí stránkování, a i některé další typické prvky, jako např. titulní list.“ (Dymáčková).

V souvislosti s českým bilderbuchem musím zmínit taková jména, jako je Milena Lukešová. Jedná se tzv. o „**první dámu**“ literatury pro děti 70. let. Paní Lukešová je považována za zakladatelku a tvůrkyni prvních bilderbuchů u nás. Významnou spisovatelkou je také Daisy Mrázková nebo celosvětově uznávaná výtvarnice Květa Pacovská. Pokud budeme mluvit o moderním bilderbuchu u nás, musí zaznít jména, jako jsou Petr Sís, Petr Nikl a Pavel Čech.

Pavel Čech je autorem, jehož bilderbuchy budu předmětem praktické části této bakalářské práce. Jedná se o trilogii o pavouku Čendovi, jeho touze po dobrodružství, přátelství a lásce.

Pavel Čech – jedná se o brněnského nevystudovaného výtvarníka. Malování je jeho dlouholetým koníčkem, ale plně se mu věnuje až v současnosti. Maluje obrazy, ilustruje knihy různých autorů a tvoří i své vlastní. Oblibu u čtenářů získal svými nostalgickými olejomalbami a nekomplikovanými příběhy, stejně tak svou skromností a romantickou povahou. Čech sám o sobě říká: *„Mám rád zarostlé zahrady, pohled na hvězdné nebe, motýly a brouky, lidi s dobrým srdcem, vůni lesních jahod a borového lesa, toulání,*

DĚTSKÁ LITERATURA JAKO ZDROJ TÉMAT PRO DRAMATICKO-VÝCHOVNÝ PROCES
V MATEŘSKÉ ŠKOLE

oprýskané zdi, indiány, Rychlé šípy, písničku Andělská, pouštění draka, knihy Michala Ajvaze, zrezavělé klíče, stará kina, čistou vodu, tajemství... a pokouším se to namalovat na plátno, aneb o tom psát a kreslit knížky.“ (Čech).

PRAKTICKÁ ČÁST

3 PAVOUČEK ČENDA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Vzdělávání v naší mateřské škole probíhá dle požadavků RVP PV zprostředkovaných do integrovaných bloků či projektů. Jak je již zmiňováno v teoretické části, integrovaný blok bude založen na dramatické výchově s využitím bilderbuchu českého autora Pavla Čecha. V průběhu realizace se pokusím dojít k níže uvedenému cíli.

3.1 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části této práce je **představit témata z trilogie dětských bilderbuchů *Dobrodružství pavouka Čendy* vhodná pro edukační proces v mateřské škole podle požadavků RVP PV a způsob jejich didaktického uchopení metodami dramatické výchovy s cílem celkového rozvoje předškolního dítěte.**

3.2 FABULE V KOSTCE

Jedná se o trilogii zpracovanou v moderním bilderbuchu. Příběh prvního dílu vypráví o pavouku Čendovi, který žije v opuštěném domě ve starých hodinách společně s kamarádkou kukačkou. Za dlouhá léta, která strávil Čenda v pokoji s knihovnou, se naučil číst. Jeho nejoblíbenější knihou se stala ta o Tarzanovi. Soužití Čendy a kukačky mělo svůj řád. Kukačka pravidelně kukala a Čenda si četl, chytal mouchy a opravoval kukačce hodiny, v nichž se sám narodil. Z jejich soužití je vyrušil zloděj, který málem připravil Čendu o život a zničil hodiny. Čendovi se nepodařilo hodiny opravit a vše ztratilo smysl. Celé dny seděl u okna a snil o dobrodružném životě v lese za městem. Jednoho dne přijely k domu buldozery, aby jej zbouraly. Čenda při demolici zachránil kukačku a společně odlétli k lesu za dobrodružstvím.

V díle druhém můžeme sledovat Čendu, jak se rychle zabydlel v dutině staré lípy, kde si vytvořil svůj nový domov. Každý den se vydával na výpravy, aby lépe poznal les. Výpravy si zakresloval, vytvářel jakési mapy lesa. Na jedné objevitelské cestě u potoka se za dramatických okolností seznámil s mravencem Jardou, kterému zachránil život. V lese si našel spoustu dalších přátel, ale také nepřátel, kteří mu mohli ublížit. Nejnebezpečnější a nejděsivější byla obrovská masařka Ňomura, které se báli všichni pavouci v lese. Díky střevlíkům se seznámil s pavoučicí Janou, která mu při jeho výpravě za spadlou hvězdou

před nimi zachránila život. Čenda se do ní na první pohled zamiloval a od té doby trávil čas jen s ní. Společně prozkoumávali les a Čenda jí vyprávěl příběhy z knih, které přečetl ve starém domě. Jednoho dne, když vyprávěl Janě příběh o Tarzanovi, se stala strašná věc. Janu si odnesl člověk.

Ve třetím díle se Čenda vydává do lesa kostlivců za čarodějem Vílem, aby mu poradil, kde má svou pavoučici hledat. Čaroděje našel ve velké pýchavce v temném koutě lesa. Víl pavoučka již očekával a znal jeho starosti. Dal mu pobafat z kouzelné dýmky a v jejím kouři uviděli dům a v něm Janu zavřenou ve sklenici. Na cestě za záchranou Čendu zatkli mravenci a zavřeli ho do vězení v mraveništi. Ve vězení nebyl dlouho. Objevil se zde jeho kamarád Jarda, který převlékl pavoučka za mravence a vyvedl ho ven z mraveniště. U potoka zjistili, že je pronásledují ostatní mravenci, a dali se na útěk. V poslední chvíli naskočili do skořápky od lískového ořechu, který na útěku zahlédli v křoví. Když se dostali na pevninu, vydali se směrem k domu, aby vysvobodili Janu. Záchrana pavoučice byla náročná a nebezpečná. Kromě Jany se podařilo zachránit několik dalších pavouků, mravenců, a dokonce i mravenčí královnu. Při cestě domů je přepadla masařka Ňomura a chtěla je sežrat. Čenda se s ní statečně bil, tak jak si pamatoval z knihy o Tarzanovi. Když přebral Ňomuru, ta mu slíbila, že odletí pryč a už se v lese nikdy neukáže a pavouky už nechá navždy na pokoji. Pavouček jí uvěřil, ale jakmile byla mimo ohrožení, snažila se Čendu sežrat, ale vtom okamžiku zasáhl datel, kamarád kukačky, a masařku sežral. Jana a Čenda pak spolu spokojeně žili v Janině domečku.

3.3 KOMPOZIČNÍ SLOŽKA

Příběh se vrství v časové posloupnosti na základě jednotlivých situací. Jedna situace vyplývá z druhé a díky tomu je vytvářena chronologická linie děje. I přestože se jedná o trilogii, je příběh komponován tak, že se stává celkem.

V každém díle se setkáme s **expozicí**, v níž se seznamujeme s postavami a místem, kde žijí. Další částí je **zápletka**, která je pro děti napínavá, akční, mnohdy mají o hlavního hrdinu strach a dělají si starosti, aby vše dobře dopadlo. Se zápletkou se můžeme v příběhu setkat jednou, ale také několikrát. Poslední je **vyvrcholení**, kde dochází k utišení, či vyřešení zápletky hlavní hrdina vyhrává nad zlem, zloduchy a vše se vrací k normálnímu žití, či se situace vyvine příznivěji.

Tato kompozice dobře nahrává potřebám dramatu a je tedy vhodná pro zpracování metodami dramatické výchovy.

3.4 JAZYKOVÁ SLOŽKA

Všechny tři díly jsou psány spisovnou češtinou. Vyprávění je plynulé a jednotlivé motivy vytvářejí propojenou linii. Vyprávění probíhá v er formě a je doplněno přímou řečí postav. Většina přímé řeči dodává příběhu na vtipnosti a zajímavosti. V příběhu se objevuje antropomorfismus (zvířata, stromy, přírodní síly a různé bytosti přebírají typické lidské vlastnosti, jako je například mluvení, myšlení, vůle aj.). Estetickou stránku textu prvního dílu doplňuje jeho občasná, netypická úprava, která se stává pro děti zajímavou. Jedná se například o zapsání textu sestupně – natahování hodin, do půlkruhu – pohyb kyvadla kukaček, nepravidelně poskládaná písmena ve slově – napodobení, jak umírá červotoč, text zapsán ve vlnkách – pád zloděje ze schodů.

4 INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

Trilogie o pavoučkovi Čendovi nám svým obsahem umožňuje využít text prakticky kdykoliv v průběhu školního roku. V naší mateřské škole byl v letošním školním roce využit v přechodovém období mezi zimou a jarem s dětmi třetího ročníku, které jsou zvyklé s metodami a technikami dramatické výchovy pracovat. Při práci s dětmi se snažíme o souhru společného soužití, ale také dbáme na to, aby byla podporována a rozvíjena individualita každého dítěte a na tomto základě byl integrovaný blok postaven pomocí různorodých činností, díky kterým jsme naplňovali vzdělávací cíle nejen za pomoci metod, ale i technik dramatické výchovy.

Integrovaný blok *Pavouček Čenda aneb Jak si užít dobrodružství s knihou* je rozdělen do tří částí:

První část: *Pavouček Čenda aneb Čekání na dobrodružství*

Druhá část: *Pavouček Čenda aneb Co na nás čeká v lese*

Třetí část: *Pavouček Čenda zachraňuje Janu aneb Jaké je to mít rád*

Jedna část integrovaného bloku zastupovala jeden díl z trilogie o dobrodružstvích pavouka Čendy, vzájemně na sebe navazovaly a prolínaly se. Nejdéle jsme se s dětmi věnovali první části bloku, a to po dobu jednoho týdne. Druhá a třetí část bloku byly rozděleny do druhého týdne. Při práci s tímto integrovaným blokem by se dalo využít mnoho podtémat vhodných pro práci s dětmi předškolního věku a dlouhodobě s nimi pracovat. Pro nás tentokrát bylo důležité se držet převážně knižního textu děje, jelikož nám šlo o to, abychom prožili společně dobrodružství s pavoukem Čendou a tím vzbudili u dětí pozitivní vztah k literatuře.

Realizace integrovaného bloku je postupně zapisována po **jednotlivých dnech**, **jednotlivých činnostech**, u nichž je uveden **cíl** dané činnosti, jeho **výstup**, **metoda** práce, využití **pomůcky** a **metodický postup**. Na konci dne je uvedena **reflexe dětí** a v závěru týdne **reflexe pedagoga**. Po celou dobu jsme pracovali s **textem příběhu**, který byl učitelkou **předčítán** či **převyprávěn**, a **dějovými obrázkovými kartami**, jež byly v průběhu integrovaného bloku připevňovány na **dějovou osu** na nástěnkách. Jednotlivé okamžiky v příběhu jsme využili k práci s dětmi, jak říkáme s dětmi v naší mateřské škole: **„Zahráli jsme si na to.“** Integrovaný blok je rozdělen do **ranních tematicky zaměřených aktivit**,

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU
nabídnutých dětem po příchodu do mateřské školy a **na hlavní řízené činnosti**. Dále je rozepsán do různorodých činností podporujících celkový rozvoj dětí. Některé činnosti se v průběhu konání opakovaly. Jejich opakování však již zapsáno není, každá z činností byla v práci popsána pouze jednou. Některé z činností jsou v textu doplněny fotografiemi, které zaznamenávají práci dětí, a obrázkovými kartami z příběhu, které byly odrazovým můstkem k dané činnosti.

Hlavním cílem integrovaného bloku, jak nám napovídá název - ***Pavouček Čenda aneb Jak si užít dobrodružství s knihou***, bylo probuzení či posílení zájmu dětí o knihy, rozšíření jejich povědomí o tom, že kniha může přinést mnoho zajímavého. Kromě hlavního cíle byly sledovány i cíle další – každá část trilogie, každý den s pavoučkem Čendou v mateřské škole, každá činnost měly svůj cíl, jak je popsáno níže.

4.1 REALIZACE PRVNÍ ČÁSTI INTEGROVANÉHO BLOKU PAVOUČEK ČENDA ANEB ČEKÁNÍ NA DOBRODRUŽSTVÍ

Realizace první části bloku trvala pět dní, během kterých jsme se s dětmi seznámili s hlavními postavami, poznali jsme, jak žijí, tráví svůj čas, a na vše jsme si zahráli.

Cíl první části: Rozvoj vnímání literárního textu pomocí různorodých činností rozvíjejících celou bytost dítěte.

Pondělí

Počet přítomných dětí: 10

Hlavní řízená činnost:

Aktivita: Svolávací rituál (rituál byl používán každý den po celou dobu trvání IB)

Cíl: Zdokonalování orientace v prostoru, rozvoj řeči a paměti.

KOvy: Děti umí udělat kruh s ostatními dětmi, zapamatují si krátké nonsensové říkadlo.

Metoda: Simultánní pantomimická ilustrace.

Pomůcky: ---

Metodický postup: Učitelka si svolá děti do kruhu známým říkadlem *Všichni jsme se potkali*.

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

Říkadlo:

Všichni jsme se potkali, ruce jsme si podali. *Kruh, chytout se za ruce.*
Až se dáme do hromady, tak nám bude dobře tady. *Malými kroky do středu.*
Budeme si hráti, něco zkoumat. *Couvat a tleskat, znázornění dalekohledu.*

Aktivita: Komunikativní kruh

Cíl: Posilování přirozené zvědavosti dětí, rozvoj představivosti.

KOVy: Děti se umí vyjádřit, pojmenovat věci ve svém okolí, jsou přirozeně zvědavé.

Metoda: Diskuse.

Pomůcky: Bilderbuch – *Dobrodružství pavouka Čendy 1. díl.*

Metodický postup: V kruhu po svolávacím rituálu je dětem položena otázka: „*Co jste dnes děti vyzkoumaly v naší třídě nového?*“ Děti navrhnou různé postřehy. Učitelka nechá děti se vyjádřit a poté jim oznámí, že také něco vyzkoumala, a to novou knihu o jakémsi pavoučku Čendovi. Dětem je dán návrh, zda by společně mohli knihu prozkoumat.

Aktivita: Vstup do pohádky - rituál

Cíl: Rozvoj verbální i neverbální komunikace.

KOVy: Děti umí vyjadřovat text popěvku nejen slovy, ale také pohybem.

Metoda: Simultánní pantomimická ilustrace.

Pomůcky: ---

Metodický postup: Učitelka společně s dětmi vstupuje do pohádky (světa fikce) pomocí popěvku na melodii *Pec nám spadla*.

Popěvek: (Převzato ze semináře Hany Švejdové).

Za horama, za dolama, *Vzpažit, spojit ruce nad hlavou, předpažit poníž spojit ruce.*
u čarovné zahrádky. *Upažit, pokrčmo, roztáhnout prsty obou rukou, dotknout se palci.*
Za horama, za dolama, *Vzpažit, spojit ruce nad hlavou, předpažit poníž spojit ruce.*
začínají pohádky. *Předpažit, pokrčmo levá přes pravou, pravá přes levou.*

Aktivita: Starý dům

Cíl: Děti si uvědomí, jak vypadá neobydlený dům.

KOVy: Děti ví, jak vypadá starý neobydlený dům, a umí ho pomocí svého těla ztvárnit.

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

Metoda: Práce s loutkou, improvizace.

Pomůcky: Obrázková karta z příběhu, kniha *Dobrodružství pavouka Čendy 1. díl*.

Metodický postup: Učitelka vypráví příběh. K prvnímu přerušení dojde u pojmu *starý opuštěný dům*. „*Děti, prosím poradte mi, jak vypadá takový starý opuštěný dům?*“ Děti popisují, jak dům vypadá. Je jim ukázaná obrázková karta starého domu, která bude připevněna na nástěnku. Po zjištění, jak vypadá starý dům, nám zbývá ještě jeden úkol, a to zjistit, co to znamená opuštěný. Děti vypoví své názory a hned si na to zahrajeme.

Obrázek 1 – Starý dům (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Opuštěné domy

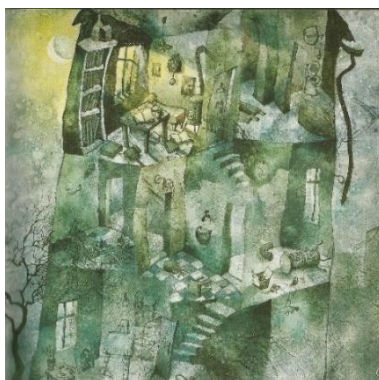
Cíl: Rozvoj představivosti a schopnosti pohybového vyjádření.

KOvy: Děti umí vyjádřit pohyby těla dům.

Metoda: Improvizace.

Pomůcky: Obrázková karta.

Metodický postup: Děti se postaví tak, aby na sebe viděly, každé napodobí, jak by takový starý opuštěný dům mohl vypadat, a následně si prohlédnou jeden druhého v této pozici.

Obrázek 2 – Opuštěný dům (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: PHKS Na domy

Cíl: Práce s emocemi, rozvoj schopnosti vyjadřovat emoce.

KOVy: Děti umí vyjádřit smutek a radost.

Metoda: Simultánní pantomimická imitace, práce s emocemi.

Pomůcky: ---

Metodický postup: Děti se postaví čelem k učitelce. Pro tuto hru použijeme dětem známou báseň *Týnom, tánom, taliánom* (Hana Švejdová) s drobnou obměnou v textu doplněnou pohybovým vzorcem.

Báseň:

Týnom, tánom, taliánom,	<i>Předpažit pokrčmo levá přes pravou, pravá přes levou a zpět.</i>
teplo stále vyprodáno.	<i>Upažit pokrčmo poníž s dlaněmi vzhůru, zvedat ramena.</i>
Bez listí jsou stromy,	<i>Upažit pokrčmo vzhůru.</i>
smutně stojí domy.	<i>Upažit pokrčmo vzhůru, prsty L a P ruky se dotýkají, svěsit hlavu.</i>
Kdo má ale lidi rád,	<i>Napodobit posláni vzdušného polibku.</i>
může radost rozdávat.	<i>Jedna ruka upažit pokrčmo dolů, dlaň v bok, druhá upažit pokrčmo vzhůru.</i>
Hoja hoja, hoja, hoja,	<i>Poskakování do rytmu ve výše uvedené pozici dokola.</i>
hoja, hoja, džunda.	<i>Poskakování do rytmu ve výše uvedené pozici dokola.</i>

Aktivita: Kdo v tom domě bydlí?

Cíl: Mít povědomí o členech domácnosti a zvládat vyjádřit své přání.

KOVy: Děti umí vyjmenovat členy své rodiny, s nimiž žijí.

Metoda: Hra v roli, brainstorming.

Pomůcky: ---

Metodický postup: Kouzelnou formulí Hany Švejdové „*Hokus, pokus, fidibus, na obydlený dům se změnit zkus*“ se děti promění opět na domy. (Kouzelná formule nám dopomůže k tomu, aby děti na sebe přebraly roli někoho, či něčeho). „*Děti, zkuste mi říct, kdo v tom domě mohl asi bydlel, zapřemýšlejte nad tím, s kým bydlíte vy.*“ Jedno po druhém vypoví, s kým společně bydlí. Po ukončení aktivity využijeme opět zaklínadlo, aby děti ze sebe sňaly roli „*Hokus, pokus, fidibus, na děti změň se zkus.*“

Poznámka: Kouzelná formule „*Hokus, pokus, fidibus...*“ bude používána v průběhu integrovaného bloku při přebírání či snímání určitých rolí.

Aktivita: PHL Na vítr

Cíl: Seznamování s pravidly chování k druhému.

KOVy: Děti umí dodržovat předem dohodnutá pravidla společného soužití.

Metoda: Hra v roli.

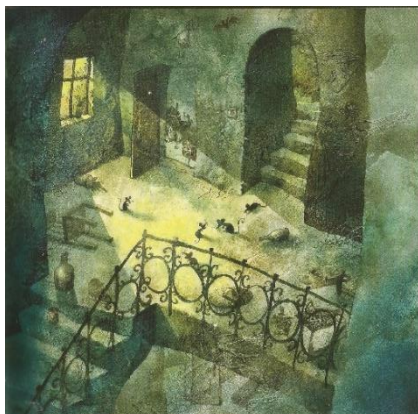
Pomůcky: Střapce (proužky barevného igelitového pytlíku nalepené na lepenkové roli), obrázková karta.

Metodický postup: Dětem je připomenuto pravidlo společného soužití *Nesmí to bolet* a vysvětleno pravidlo hry.

Pravidlo hry:

- volný pohyb po herně za doprovodu nahrávky větru
- reakce na hlasitost nahrávky

Po rozdělení střapců se děti promění na vítr a volně si vyzkouší, jak by mohl vítr poletovat. Poté se s nahrávkou větru pohybují po herně na základě hlasitosti. Když je nahrávka ztišena, děti-vítr se pohybují pomalu a naopak. Po ukončení opět formuli ze sebe sejmou roli větru.

Obrázek 3 – Vítr na schodišti (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Staré hodiny

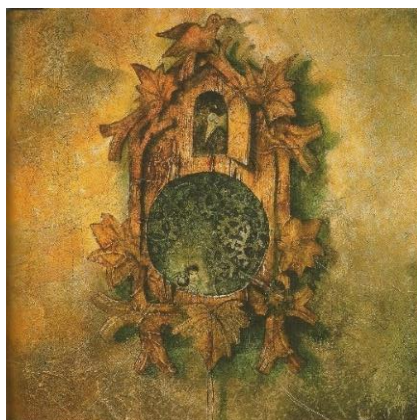
Cíl: Rozvoj schopnosti pohybového ztvárnění.

KOVy: Děti umí napodobit tikot hodin pomocí svého těla.

Metoda: Pohybová improvizace.

Pomůcky: Obrázková karta.

Metodický postup: V příběhu se objeví staré kukačky. S dětmi si na to hned zahrajeme. K znázornění využijeme svá těla a pohyb bude doprovázen zvukovým projevem „tik, tak.“

Obrázek 4 - Staré hodiny (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Přerušení příběhu

Cíl: Motivace dětí k pokračování v práci na příští den, rozvoj sebeovládání.

KOvy: Děti umí v napínavém okamžiku odejít od práce a počkat si do druhého dne.

Metoda: Práce s textem.

Pomůcky: Bilderbuch – *Dobrodružství pavouka Čendy 1. díl*.

Metodický postup: „*Hodiny tikaly a tikaly, čas ubíhal a jak to bylo dál? Na to si zahrajeme zítra.*“ Učitelka zavírá knihu a ukládá ji do šuplíku.

Reflexe dětí:

Co se líbilo

- *PHL Na vítr*
- práce s narativní pantomimou – tikot hodin

Co se nelíbilo

- nepřítomnost pavouka Čendy

Úterý

Počet přítomných dětí: 12

Ranní tematicky zaměřené aktivity nabídnuté dětem po příchodu do MŠ:

Aktivita: Výroba domů

Cíl: Mít povědomí o rozlišnostech životních podmínek.

KOVy: Děti ví, že každý z nás má jiné podmínky pro bydlení.

Metoda: Výroba rekvizity, manipulování.

Pomůcky: Podložka, krabice od nápojů, ploché a kulaté štětce různých velikostí, tempery různých barev, kelímek s vodou, výtvarná paleta na míchání barev.

Metodický postup: Při výtvarné aktivitě si děti vyrobí dům z krabice. Libovolně si natrou prázdnou krabici a po zaschnutí domalují okna, dveře a jiné drobnosti patřící k domu. Hotové výrobky si navzájem zhodnotí a vystaví v šatně.

Fotografie 1 – Výroba starého domu (zdroj: vlastní)

Aktivita: Dokreslení domů

Cíl: Rozvoj vizuomotoriky.

KOVy: Děti umí dokreslit chybějící polovinu domu.

Metoda: Kreslení.

Pomůcky: Pracovní list, tužka č.2, pastelky.

Metodický postup: Dětem je nabídnut pracovní list s dokreslením obrázku, kdy dokreslí dům a jeho prvky. Následně obrázek vybarví. Příloha č. 1.

Aktivita: Stavby domů dle návodu

Cíl: Rozvoj orientace z plochy do prostoru.

KOVy: Děti umí postavit dům z těles podle předkresleného návodu.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Malá barevná tělesa, barevný návod stavby.

Metodický postup: Na základě předlohy je postavena stavba z kostek.

Hlavní řízená činnost:

Aktivita: Rekapitulace předešlého dne

Cíl: Rozvoj paměti a řečových schopností.

KOVy: Děti umí pojmenovat události předešlého dne a pomocí obrázků převyprávět příběh.

Metoda: Vyprávění – dle dějové obrázkové osy.

Pomůcky: Obrázkové karty z nástěnky.

Metodický postup: Po stmelovacím rituálu je připomenuto pomocí obrázkových karet, co již víme o příběhu z naší nové knihy.

Aktivita: Kdo bydlel v hodinách?

Cíl: Rozvoj představivosti, fantazie.

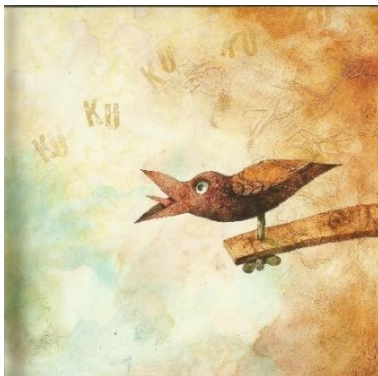
KOVy: Děti se nebojí vyjádřit svůj názor.

Metoda: Předvídání.

Pomůcky: Obrázková karta.

Metodický postup: Dětem je ukázán obrázek kukaček a učitelka položí otázky:

„Kdo asi v kukačkách bydlí?“ „Kdo by v hodinách mohl ještě bydlet?“

Obrázek 5 – Kukačka z hodin (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Setkání s Čendou

Cíl: Rozvoj komunikace mezi vrstevníky.

KOVy: Děti umí komunikovat s druhým bez zábran.

Metoda: Práce s loutkou.

Pomůcky: Pavouk Čenda (loutka z plastové láhve).

Metodický postup: Mezi děti zavítá pavouk Čenda, aby se představil a něco málo o sobě řekl. Učitelka vodí loutku z vnější strany kruhu a promlouvá srze pavouka k dětem. Děti se mohou pavoukovi představit a říci něco málo o sobě.

Fotografie 2 - Čenda z plastové láhve (zdroj: vlastní)

Aktivita: Pomoc Čendovi

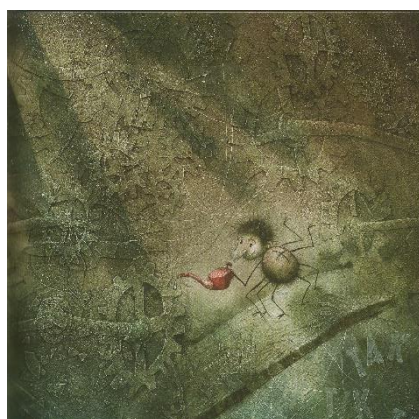
Cíl: Rozvoj kooperativních a komunikativních dovedností.

KOVy: Děti umí spolupracovat na společné aktivitě, domluvit se, říci svůj názor, vyjádřit svůj souhlas i nesouhlas.

Metoda: Manipulování a experimentování.

Pomůcky: Stavebnice – *Ozubená kolečka*, obrázková karta.

Metodický postup: Pavouk Čenda poprosí děti o pomoc při údržbě hodin. Na základě domluvy děti vytvoří skupiny. Každá skupina dostane bednu s ozubenými kolečky a jejich úkolem je sestavit stavebnici tak, aby se při roztočení kličkou (natažení hodin) všechna kolečka roztočila.

Obrázek 6 - Údržba hodin (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Fotografie 3 – Pomoc Čendovi (zdroj: vlastní)

Aktivita: Tělovýchovná aktivita – V hodinách

Cíl: Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé motoriky.

KOVy: Děti umí prolézt tunelem, vylézt na žebřiny, posadit se na lavičku a sjet po ní, podlézt a přeskočit překážky, přejít přes otočenou lavičku, skákat snožmo.

Metoda: Hra v roli, pohybové cvičení.

Pomůcky: Látkový tunel, žebřiny, lavičky, plastové překážky, obruče (průměr 40).

Metodický postup: Pomocí kouzelné formule se děti přemění na pavouky a je jim připomenuto pravidlo správného chování a vysvětlen postup.

Postup pohybového cvičení:

- prolézt látkovým tunelem
- vylézt na žebřiny

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

- sednout si na lavičku a sjet dolů
- přeskočit snožmo přes překážku
- podlézt (plazením) pod překážkou
- přejít přes úzký hranol
- skok snožmo z obruče do obruče

Aktivita: PHLK Na mouchy a kukačku

Cíl: Rozvoj sluchového vnímání, reakce na signál.

KOVy: Děti umí zareagovat na předem domluvený zvukový signál – na kukání.

Metoda: Štronzo.

Pomůcky: Obrázková karta.

Metodický postup: V příběhu se vypráví, jak Čenda chytal mouchy k snědku a kukačka mu svým kukáním mouchy plašila. Hned si na to zahrajeme. Děti se rozestoupí v prostoru herny, je jim připomenuto pravidlo společného soužití *Nesmí to bolet* a pravidlo hry.

Pravidlo pohybové hry:

- mouchy-děti volně poletují po herně
- kukačka zakuká a děti zůstanou nehybně stát
- kdo se pohne, odchází si odpočinout na lavičku

Obměna pohybové hry:

- mouchy volně poletují po herně
- kukačka zakuká: 1x zastavit, 2x dřep spojný, 3x létat

Obrázek 7 – Moucha (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Četba příběhu

Cíl: Rozvoj naslouchání a vnímání.

KOVy: Děti se umí utiřit a vyslechnou si část příběhu o pavouku Čendovi.

Metoda: Předvídání, komentování, ozvučení.

Pomůcky: Bilderbuch - *Dobrodružství pavouka Čendy 1. díl*, obrázkové karty.

Metodický postup: Pro práci s textem jsou využity výše zmiňované metody literárního textu pro lepší pochopení příběhu.

Reflexe dětí:

Co se líbilo

- setkání s pavoukem Čendou
- chlapcům se líbilo pohybové cvičení.

Co se nelíbilo

- práce s tělesy přišla dětem těžká
- obměna hry na *Mouchy a kukačku* – reakce na signály

Středa

Počet přítomných dětí: 12

Ranní tematicky zaměřené aktivity nabídnuté dětem po příchodu do MŠ:

Aktivita: Zavařování much

Cíl: Rozvoj jemné motoriky, tvořivého myšlení a řešení problémů.

KOVy: Děti umí pracovat s pinzetou, zvládají vložit správný počet much do zavařovací sklenice podle číselné předlohy.

Metoda: Vytváření dovedností, manipulování.

Pomůcky: Pinzety, kuličky z černého papíru, šablony zavařovacích sklenic, kartičky s vyznačenými počty (pomocí černých teček).

Metodický postup: Děti si vylosují kartičky s vyznačeným počtem teček (je zvolena číselná řada do deseti). Mohou se opakovat karty se stejnými počty jen zapsané v jiném obrázci.

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

Kartičku si děti položí k předloze zavařovací sklenice a pomocí pinzety přendají mouchy do sklenic. Po dokončení si samy provedou kontrolu a poté provede kontrolu učitelka.

Aktivita: Pletení pavučin

Cíl: Rozvoj vůle a trpělivosti.

KOvy: Děti umí pomocí vlny a konstrukce vytvořit pavučinu.

Metoda: Manipulování.

Pomůcky: Konstrukce ze špejlí, vlna.

Metodický postup: Do konstrukce ze špejlí je vlétána vlna.

Fotografie 4 - Pletení pavučiny (zdroj: vlastní)

Aktivita: Výtvarná aktivita - muchláž

Cíl: Rozvoj jemné motoriky.

KOvy: Děti umí, zmuchlat papír do koule, nastříhat, přeložit a nalepit proužky papíru.

Metoda: Manipulování.

Pomůcky: Černý měkký papír, šablona proužku, bílá pastelka, nůžky, lepidlo, oči.

Metodický postup: Černý papír je zmuchlán do koule a podle šablony obkresleno osm proužků, které jsou vystřiženy. Každý proužek se založí tak, aby ve výsledku připomínal pavoučí nohu. Na závěr jsou přilepeny oči a nohy. Hotového pavouka si mohou děti zavěsit či přilepit na pavučinu ze špejlí a vlny.

Fotografie 5 – Výtvarná technika-muchláš (zdroj: vlastní)

Aktivita: Čenda v pavučině

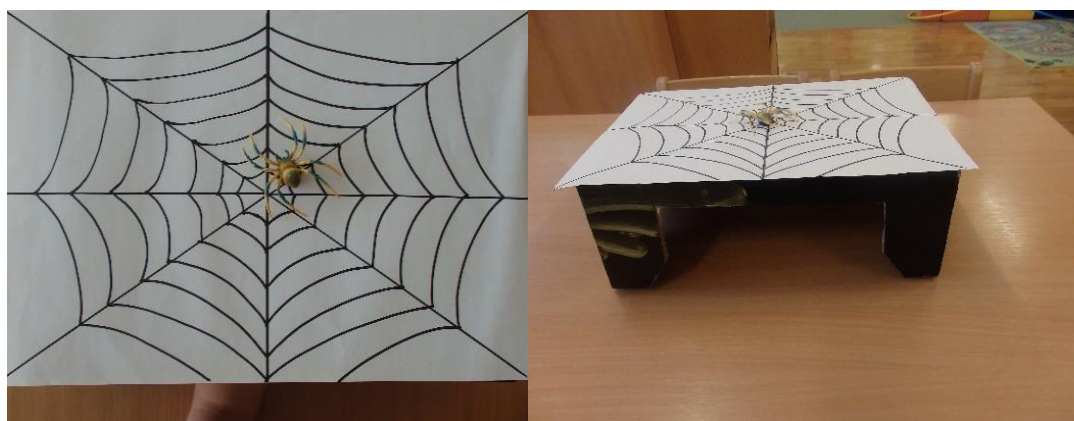
Cíl: Rozvoj smyslového vnímání.

KOvy: Děti umí pomocí magnetu přes karton posouvat pavouka po síti.

Metoda: Manipulování, experimentování.

Pomůcky: Kartonová krabice, předloha sítě, šablona pavouka, dva magnety.

Metodický postup: Dětem je nabídnuta neznámá aktivita, díky které mohou experimentovat s póly magnetů. (Na vnější stranu dna krabice byla přilepena předloha pavučiny a položen pavouk na magnetu). Pomocí druhého magnetu, který děti vloží pod vzniklou plochu mohou manipulovat s Čendou po pavučině.

Fotografie 6 – Čenda v pavučině - páce s magnety (zdroj: vlastní)

Aktivita: Pavučina mezi prsty

Cíl: Rozvoj komunikativních dovedností, posilování chování ve vztahu k vrstevníkovi.

KOVy: Děti se umí domluvit na společné práci, umí se chovat k druhému zdvořile.

Metoda: Manipulování, experimentování.

Pomůcky: Ruce dětí, vlna.

Metodický postup: Děti se domluví na spolupráci ve dvojicích. Jedno z dětí poskytne své ruce a roztáhne prsty obou rukou od sebe, dlaněmi proti sobě a druhé dítě může mezi ně proplétat vlnu.

Hlavní řízená činnost:

Aktivita: Nečekaná návštěva

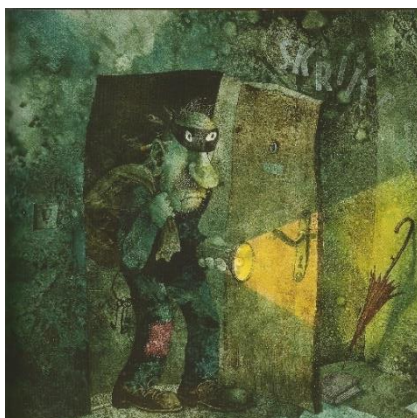
Cíl: Rozvoj verbální i neverbální komunikace.

KOVy: Děti umí pomocí verbální i neverbální komunikace odhadnout, o jakou situaci v příběhu jde.

Metoda: Učitelka v roli.

Pomůcky: Škraboška na oči, baterka, pytel, obrázková karta.

Metodický postup: Po stmelovacím rituálu odchází učitelka za dveře a přestrojí se za zloděje. Pootevřenými dveřmi vypráví část příběhu. *„Stalo se to jednou o půlnoci. Čendovi se nechtělo spát, a tak si četl ve své oblíbené knize o Tarzanovi. Svítil si na to lampičkou, kterou mu kdysi dala světluška. Zrovna, když zápasil se lvem, ozvalo se zaskřípaní. Skřííp. Dveře se otevřely.“* Učitelka vchází do třídy převlečená za zloděje. Pomalu chodí po třídě, dívá se do skříněk, šuplíků. Občas vezme hračku, vloží ji do pytle a čeká na reakci dětí.

Obrázek 8 - Nečekaná návštěva (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Co se smí a co se nesmí

Cíl: Poznávání pravidel společného soužití.

KOVy: Děti ví, jak se mají chovat ke svému okolí. Ví, že brát si věci bez dovolení druhého není správné, a umí o danou věc požádat.

Metoda: Rozhovor, hra v roli.

Pomůcky: Jakákoliv hračka, kterou si dítě vybralo.

Metodický postup: Po odhalení, kdo je zloděj, jsou zopakována pravidla slušného chování.

Děti si vytvoří dvojice, kdy jedno z dětí má v ruce hračku a druhé je o ni slušně požádá.

Poté dojde k prohození rolí.

Aktivita: PHLS Pozor, zloděj

Cíl: Vytváření prosociálních postojů.

KOVy: Děti umí dotykem označit svého vrstevníka tak, aby nikomu nebylo ublíženo.

Metoda: Hra v roli.

Pomůcky: Noviny, obrázková karta.

Metodický postup: Dětem je představena nová hra a jsou požádány o to, které z nich na sebe převezme roli zloděje. Jedno z dětí přebírá roli zloděje, ostatní roli pavouků. Opět je použita formule pro změnu rolí, připomenuto pravidlo *Nesmí to bolet* a vysvětleno pravidlo hry.

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

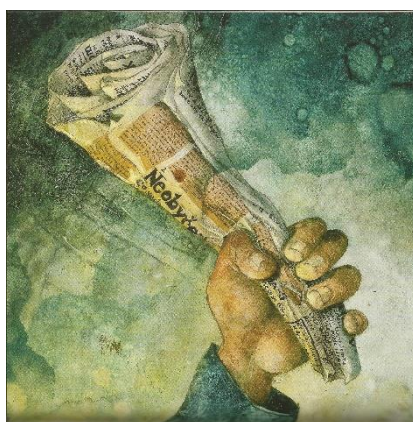
Pravidlo hry:

- volný pohyb dětí (pavouků) po herně
- zloděj je schován za pomyslnými dveřmi a číhá na Čendu
- přichází na scénu, říká krátké říkadlo a snaží se plácnout pavouky novinami
- děti běhají po herně, koho zloděj chytí, ten se zastaví a zůstane stát na místě
- v roli zloděje se vystřídá několik dětí

Říkadlo:

Sedí pavouk na polici, rozhlíží se po světnici.

Hej, pavouku hej, teď si pozor dej. (vlastní tvorba)

Obrázek 9 - Pozor, zloděj (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: PHSL Kukačka zachraňuje Čendu

Cíl: Rozvoj kooperativních dovedností.

KOvy: Děti si samy umí vymyslet pohybovou hru a její pravidla.

Metoda: Improvizace.

Pomůcky: Noviny, obrázkové karty.

Metodický postup: V průběhu hry je dětmi vymyšlena obměna hry, při které dochází k záchraně pavouka Čendy.

Pravidlo hry:

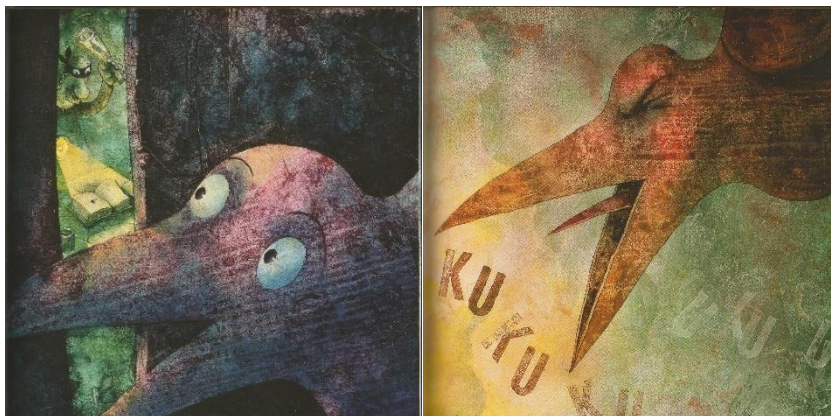
- volný pohyb dětí
- zloděj je schován za dveřmi a číhá
- kukačka sedí ve svých pomyslných hodinách
- zloděj přichází na scénu, říká krátké říkadlo a snaží se plácnout pavouky novinami

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

- děti běhají po herně, koho zloděj chytí, ten se zastaví a zůstane stát na místě.
- kukačka zachraňuje chycené děti dotykem s krátkým říkadlem
- po vysvobození se vrací dítě (pavouk) zpět do hry

Říkadlo pro kukačku:

Pozor Čendo, pozor dej, před zlodějem utíkej. Kuku, kuku! (Vlastní tvorba)

Obrázek 10 - Kukačka zachraňuje Čendu (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Natahování hodin

Cíl: Mít povědomí o tom, že hudební nástroje mohou napodobit neživé věci z okolí.

KOVy: Děti ví, že hudební nástroj může napodobit jim známé činnosti – natahování hodin.

Metoda: Předávání a pozorování.

Pomůcky: Řehťačky, drhla, triangly, mini činely, obrázkové karty.

Metodický postup: Zlodějovo natahování hodin je dalším důvodem k tomu, abychom si na to zahráli. Děti se rozdělí do čtyř skupin, každá se domluví na tom, jaký druh hudebního nástroje si vybere. Poté učitelka názorně ukáže práci s nástroji každé skupině zvlášť, aby děti věděly, co bude jejich úkolem. Začíná vyprávění doprovázené nástroji o tom, jak zloděj natahoval kukačky.

Natahování hodin:

Otočil jednou, v hodinách klaplo – *pomalé otáčení řehťačkami*

Dvakrát, v ciferníku vrzlo – *přejetí paličkou přes drhlo*

Třikrát, něco drnklo – *lehký úder do trianglu*

Čtyřikrát, cosi brnklo – *práce s mini činely*

Otočil po šesté a v hodinách to zaúpělo – *všechny děti hrají současně*

Obrázek 11 - Natahování hodin (zdroj: Dobrodružství pavouka Čenda, Čech 2014)

Aktivita: PHSL Na ticho

Cíl: Rozvoj schopnosti sebeovládání.

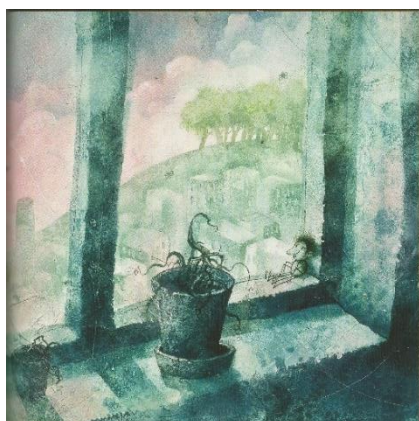
KOVy: Děti mají dostatek vůle na to, aby zvládly vyjádřit svou myšlenku bez verbální komunikace.

Metoda: Pantomima.

Pomůcky: Obrázková karta.

Metodický postup: „*Jelikož byly kukačky rozbité, zavládlo v domě naprosté ticho.*

*A jak takové ticho asi vypadá?“ Děti dávají různé návrhy – například „Ticho jako v noci, když se spí. Ticho, jako když jsem sám v pokojíčku. Ticho, jako když je na mě nazlobený děda.“ Pomocí pantomimy učitelka ukáže dětem, jak to asi vypadá, když je pusa zavřená a můžeme mluvit pouze svým tělem. K tomu, aby pusa nemluvila, nám dopomůže zaklínadlo, kterým si vždy jednotlivé dítě zamkne ústa. „*Ted' si, puso, pozor dej, ani slůvko nesmí ven!*“ Poté si každé z dětí vyzkouší vyjádřit svou myšlenku pohybem a ostatní se pokusí ji uhodnout.*

Obrázek 12 – K aktivitě, Na ticho (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Reflexe dětí

Co se líbilo

- práce s magnety
- děvčatům pletení pavučin
- chlapcům vstup učitelky do příběhu v roli zloděje
- pochválily se, jak společně vymyslely PHSL *Kukačka zachraňuje Čendu*

Co se nelíbilo

- pantomimické ztvárnění při PHSL *Na ticho*, většinou připadala hra těžká a nelíbilo se, že musely být potichu

Čtvrtek

Počet přítomných dětí: 12

Ranní tematicky zaměřené aktivity nabídnuté dětem po příchodu do MŠ:

Aktivita: Hra se zámky

Cíl: Rozvoj schopnosti se ovládat a tvořivého myšlení.

KOvy: Děti umí pracovat s visacím zámkem, vymýšlejí nové způsoby umístění.

Metoda: Manipulování.

Pomůcky: Visací zámek, různé předměty.

Metodický postup: Děti si různě po třídě spojují předměty pomocí visacích zámků.

Aktivita: Grafomotoriké cvičení

Cíl: Rozvoj vizuomotoriky, mít povědomí o správném úchopu tužky.

KOVy: Děti umí uchopit tužku špetkovým úchopem, zvládají udržet se předlohy.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Pracovní list, obrázková karta.

Metodický postup: Děti si pomocí básničky uvolní horní končetiny. Vyberou si osm různých barev a shora dolů vytvářejí smyčku vlevo a poté smyčku vpravo. Báseň si mohou také říkat u nácvičku smyčky.

Báseň pro rozcvičení paží: (vlastní tvorba)

Čenda je kluk pavoučí,

Upažit, kroužit celými pažemi.

sítě nás plést naučí.

Předpažit pokrčmo, levá přes pravou, pravá přes levou a zpět.

Smyčky pěkně udělám,

Předpažit pokrčmo, kroužit zápěstím dovnitř.

Čendovi teď pomáhám.

Předpažit pokrčmo, kroužit zápěstím ven.

Jedna, dva, tři, čtyři, pět,

Počítání na prstech.

propleteme celý svět.

Ťukání špiček prvního, druhého a třetího prstu ruky – špetka.

Obrázek 13 – K grafomotorickému cvičení (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Hlavní řízená činnost:

Aktivita: Rekapitulace příběhu

Cíl: Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností – naslouchání, porozumění.

KOVy: Děti umí popsat obrázek, naslouchat a porozumět ději příběhu.

Metoda: Práce s obrazem.

Pomůcky: Obrázkové karty.

Metodický postup: Po stmelovacím rituálu si děti připomenou pomocí obrázkových karet děj příběhu.

Aktivita: Práce s emocemi

Cíl: Rozvoj citů a umět je prožívat.

KOVy: Děti umí pojmenovat a znázornit pocity.

Metoda: Narativní pantomima.

Pomůcky: Obrázková karta, fotografie obličejů - emoce.

Metodický postup: V příběhu se děti dozvídají, proč byl Čenda smutný, a můžeme začít pracovat s emocemi. Ukážeme si, jak to vypadá, když je někdo smutný, veselý, zamračený atd. Dětem jsou ukázány fotografie obličejů v různých emocích, které společně pojmenujeme.

Aktivita: Jak ti je?

Cíl: Mít povědomí o tom, že je důležité vyjádřit své pocity.

KOVy: Děti umí slovně vyjádřit své konkrétní pocity.

Metoda: Horké židle, hry v roli.

Pomůcky: Židle.

Metodický postup: Učitelka na sebe pomocí formule převezme roli Čendy. Úkolem dětí je učitelku vyzpovídat, jak se cítí, proč je Čenda smutný atd. Také mají možnost sednout si na židli a vyzkoušet roli zpovídaného.

Aktivita: PHLS Na auta

Cíl: Rozvoj kooperace a tolerance.

KOVy: Děti se umí domluvit na spolupráci, zvládají se pohybovat jako auta ve vymezeném prostoru s ohledem na druhé.

Metoda: Hra v roli.

Pomůcky: Obrázková karta, pěnové, plastové a dřevěné tyče.

Metodický postup: Při společné práci vytvoří děti v prostoru herny silnice, po kterých mohou následně jezdit jako automobily za dodržování předem dohodnutých pravidel.

Obrázek 14 – Bourání Čendova domu (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Kukačka volá o pomoc

Cíl: Rozvoj sluchového vnímání.

KOvy: Děti poznají, odkud přichází kukání.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Obrázková karta, židle, šátek.

Metodický postup: Jedno z dětí se posadí na židli a po dohodě jsou mu zavázány oči šátkem. Ostatní sedí v kruhu okolo. Učitelka vždy ukáže na jedno z dětí v kruhu, ten zakuká a úkolem sedícího na židli je určit směr, odkud kukání přichází.

Obrázek 15 - Kukačka volá o pomoc (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: PHKS Záchrana kukačky

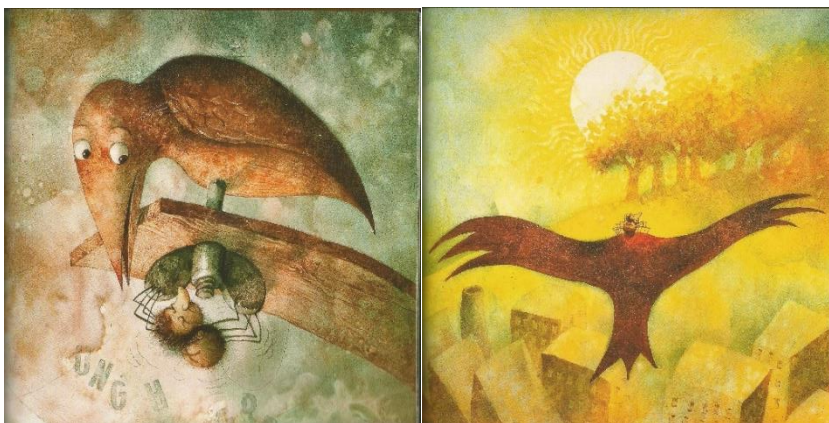
Cíl: Posilování prosociálního chování.

KOvy: Děti ví, že je důležité umět někomu pomoci, ale také ví, že je důležité si o pomoc říci.

Metoda: Hra v roli, vytváření dovedností.

Pomůcky: Obrázková karta, židle, gumové kroužky, visací zámky, klíče označené barevnou stuhou.

Metodický postup: Děti se rozdělí na kukačky a Čendy. Kukačky se posadí na židli a do ruky dostanou kroužek se zamknutým visacím zámkem. Klíče od zámku jsou různě rozložené po herně (označené barevnou stuhou v barvách kroužků). Učitelka vypráví příběh o tom, jak k domu přijely buldozery, začaly bourat dům a Čenda se pokoušel zachránit kukačku. Záchrana kukačky je také úkolem dětí. Každý Čenda si musí najít jeden klíč a podle barvy i svou kukačku, ta pavoučka poprosí o pomoc. Po odemknutí zámku děti pokládají kroužek se zámkem na židli a spolu odlétají směrem k lesu za novým dobrodružstvím.

Obrázek 16 - Záchrana kukačky (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Reflexe dětí

Co se líbilo

- práce s visacími zámky
- PHKS *Záchrana kukačky*

Co se nelíbilo

- zkušenost, kterou získaly v roli zpovídaného

Pátek

Počet přítomných dětí: 10

Ranní tematicky zaměřené aktivity nabídnuté dětem po příchodu do MŠ:

Aktivita: Čtení symbolů

Cíl: Rozvoj předčtenářských dovedností.

KOVy: Děti umí pojmenovat znaky z příběhu v řádcích.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Karty se symboly příběhu.

Metodický postup: Děti pojmenovávají symboly z příběhu, které jsou uspořádány ve dvou až čtyřech řádcích. Z počátku si děti mohou dopomoci ukázáním prstu a poté se pokusí pojmenovávat symboly za pohybu očí.

Aktivita: Labyrinty

Cíl: Rozvoj vizuomotoriky a logického myšlení.

KOVy: Děti umí pracovat s labyrinty.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Labyrinty, pastelky.

Metodický postup: Děti mají možnost vybrat si labyrinty ze tří stupňů obtížnosti. Je pouze na jejich rozhodnutí, kolik a jaké stupně vypracují.

Aktivita: Pavoučku, utíkej

Cíl: Koordinace rozsahu a pohybu dýchání.

KOVy: Děti umí skrze svůj výdech manipulovat s papírovým pavoukem.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Papíroví pavouci, brčka.

Metodický postup: Děti posouvají pavouky pomocí vzduchu, který vychází z brčka.

Fotografie 7 – Aktivita: Pavoučku, utíkej (zdroj: vlastní)

Aktivita: Co zloděj ukradl

Cíl: Rozvoj zrakového vnímání.

KOVy: Děti umí na základě zraku poznat změnu.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Plastový pavouk, obrázek kukaček, visací zámek, dřevěný dům, plastový buldozer.

Metodický postup: Na stole budou položeny předměty symbolizující příběh. Dítě si předměty prohlédne a poté se k nim otočí zády. Mezitím je jeden předmět odebrán učitelkou či jiným dítětem. Úkolem je uhodnout, který předmět či předměty chybí.

Aktivita: Práce s jednotázkou

Cíl: Rozvoj orientace v rovině.

KOVy: Děti umí nakreslit dům jednou čarou.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Bílý papír, tužka č. 2.

Metodický postup: Podle přiloženého návodu děti nakreslí list jedním tahem viz příloha č.2. Poté si mohou vyzkoušet i jiné varianty – dům či květinu, strom.

Aktivita: Rekapitulace příběhu

Cíl: Rozvoj komunikativních dovedností a logického uvažování.

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

KOVy: Děti umí pomocí dějových obrázků převyprávět příběh dle dějové linie.

Metoda: Práce s obrázky.

Pomůcky: Obrázkové karty.

Metodický postup: Pomocí karet převypráví děti děj celého příběhu.

Aktivita: Nácvič písň - U suché větvičky

Cíl: Rozvoj hudebního cítění.

KOVy: Děti se naučí krátký text písň k tématu.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Piano, text a notový záznam písň viz příloha č.3.

Metodický postup: Nejprve proběhne seznámení s písň, její rozbor a poté samotný nácvič písň.

Reflexe dětí:

Co se líbilo

- pavoučí závody
- písň o pavoukovi

Co se nelíbilo

- některým dětem příliš obtížný labyrint

Reflexe učitelky:

Co se povedlo

- dobrá spolupráce dětí
- setkání s loutkou Čendy
- přechod z roviny do prostoru
- trpělivost dětí při pletení pavučin
- aktivita s magnety
- reakce dětí na zloděje, kdy věděly, co je správné a co není
- spolupráce dětí při vymýšlení PHSL *Kukačka zachraňuje Čendu*
- pavoučí závody

Co se nepovedlo

- obměna PHLK na *Mouchy a kukačku*, většině dětí dělal problém zapamatovat si, k jakému pohybu signál patří
- pantomima, většina dětí nevydržela znázornit svou myšlenku bez mluvení

Co udělat příště

- zařazovat signály postupně a volit takové pohyby, které více evokují mouchu
- častěji zařazovat pantomimu v jednoduchých formách.

4.2 REALIZACE DRUHÉ ČÁSTI INTEGROVANÉHO BLOKU PAVOUČEK ČENDA ANEB CO NA NÁS ČEKÁ V LESE

Realizace druhé části bloku trvala tři dny. Pomocí příběhu jsme s Čendou poznali les a co znamená mít přátele i nepřátele.

Cíl druhé části: Rozvoj společného soužití v mateřské škole i mimo ni, vnímání a přijímání základních hodnot naší společnosti.

Pondělí

Počet přítomných dětí: 13

Ranní tematicky zaměřené aktivity nabídnuté dětem po příchodu do MŠ:

Aktivita: Desková hra - Pavoučci

Cíl: Rozvoj předmatematických dovedností.

KOvy: Děti umí přiřadit a pojmenovat gem. tvary.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Desková hra *Pavoučci*.

Metodický postup: Dětem je nabídnuta obměna deskové hry *Člověče, nezlob se*, kdy postupují po herní desce pomocí geometrických tvarů.

Fotografie 8 - Desková hra – Pavoučci (zdroj: vlastní)

Hlavní řízená činnost:

Aktivita: Jak vypadá les

Cíl: Rozvoj komunikativních dovedností.

KOVy: Děti umí na základě svých zkušeností popsat les.

Metoda: Asociační kruh.

Pomůcky: Obrázková karta.

Metodický postup: Po připomenutí prvního dílu děti popíší, jak to může v lese vypadat, jaká je jeho fauna a flóra.

Obrázek 17 - Čenda v lese (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Zvuky lesa

Cíl: Rozvoj představivosti a fantazie.

KOVy: Děti umí vyjádřit zvuky lesa a jeho obyvatel.

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

Metoda: Brainstorming, narativní pantomima.

Pomůcky: Obrázkové karty s lesní zvěří.

Metodický postup: Děti vyjmenují obyvatele lesa, mohou napodobit jejich zvuky i jejich pohyby. Poté si vyberou příslušnou kartu, kterou připevní na provázek na zdi.

Aktivita: Dutina ve stromě

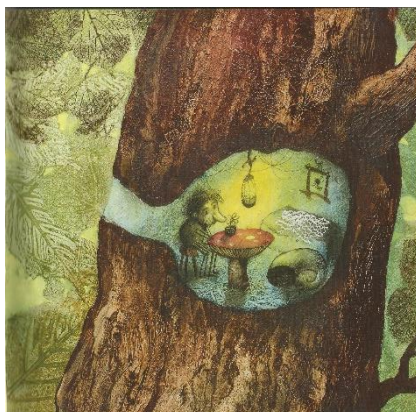
Cíl: Rozvoj kooperativních schopností.

KOVy: Děti umí na základě spolupráce postavit bydlení pro Čendu.

Metoda: Improvizace.

Pomůcky: Obrázková karta, molitanové a lepenkové kostky, látky, dětský nábytek a další.

Metodický postup: Děti se rozdělí do skupinek a jejich úkolem je postavit bydlení pro Čendu. Poté si mohou ve svých stavbách hrát a ponechat si je do druhého dne, aby je využily v průběhu ranní volné hry.

Obrázek 18 - V dutině stromů (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Reflexe dětí:

Co se líbilo

- nová stolní hra
- stavba obydlí pro Čendu a hra v ní

Co se nelíbilo

- vzniklé konflikty v průběhu stavby obydlí

Úterý

Počet přítomných dětí: 12

Ranní tematicky zaměřené aktivity nabídnuté dětem po příchodu do MŠ:

Aktivita: Pavoučku, nezlob se

Cíl: Rozvoj číselné řady do šesti.

KOvy: Děti umí pracovat s číselnou řadou do šesti.

Metoda: Hra v roli, vytváření dovedností.

Pomůcky: Pavoučku, nezlob se.

Metodický postup: Dětem je nabídnuta obdoba hry *Člověče, nezlob se*.

Fotografie 9 - Pavoučku, nezlob se (zdroj: vlastní)

Aktivita: Pavoučí závody

Cíl: Rozvoj přirozené dětské soutěživosti.

KOvy: Děti umí hrát podle předem domluvených pravidel.

Metoda: Manipulování, práce s rekvizitou.

Pomůcky: Pavouk, bílá vlna, klacík.

Metodický postup: Namotáváním vlny na klacík demonstrují děti lezení pavouka, který je upevněn na druhém konci vlny.

Fotografie 10 - Pomůcka na pavoučí závody (zdroj: vlastní)

Hlavní řízená činnost:

Aktivita: Čenda na průzkumu

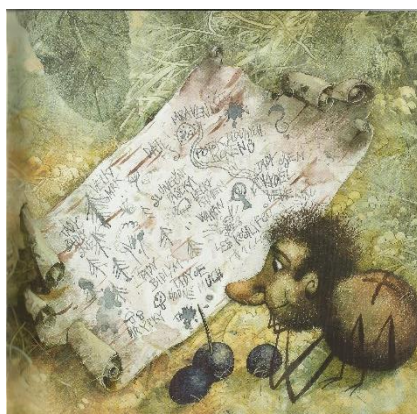
Cíl: Rozvoj orientace.

KOVy: Děti umí pomocí nákresu hledat v prostoru MŠ.

Metoda: Hra v roli, vytváření dovedností.

Pomůcky: Obrázková karta, mapa, tabulka pro zápis.

Metodický postup: Skupina dětí obdrží mapu prostoru, ve kterém budou ukryty symboly lesa. Jeden ze skupiny se stane zapisovatelem, obdrží tabulku s předkreslenými místy např. knihovna, umyvadlo, ... a kartičky se symboly lesa. Ostatní budou chodit podle mapy a postupně hlásit zapisovateli symbol a místo, kde byl nalezen.

Obrázek 19 Čenda na průzkumu (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Stavba domu pro Čendu

Cíl: Rozvoj úcty k přírodě.

KOVy: Děti umí pracovat s přírodninami, aniž by ničily prostředí lesa.

Metoda: Manipulování.

Pomůcky: Přírodniny z lesa.

Metodický postup: Skupiny dětí v prostředí lesa postaví obydlí pro Čendu. Po příchodu do lesa je dětem připomenuto pravidlo správného chování v lese.

Fotografie 11 - Stavba domu pro Čendu (zdroj: vlastní)

Reflexe dětí:

Co se líbilo

- pavoučí závody
- práce s mapou

Co se nelíbilo

- děti neměly žádnou výtku

Středa

Počet přítomných dětí: 10

Ranní tematicky zaměřené aktivity nabídnuté dětem po příchodu do MŠ:

Aktivita: Pletu, pletu pavučinu

Cíl: Rozvoj sebeovládání, práce s návodem.

KOVy: Děti umí vytvořit pavučinu dle návodu.

Metoda: Experimentování, hra v roli.

Pomůcky: Obruč, vlna, návod.

Metodický postup: Děti dle návodu vyplétají pavučinu do obruče.

Aktivita: Grafomotorické cvičení

Cíl: Rozvoj jemné motoriky s pomocí suchého pastelu.

KOvy: Děti umí pracovat se suchým pastelem.

Metoda: Manipulování, vytváření dovedností.

Pomůcky: Bílý papír A₅, suché pastely.

Metodický postup: Pro uvolnění paží mohou děti využít báseň pro grafomotorické cvičení z předchozího týdne. Nejprve nakreslí dva ovály nad sebou, dlaní je jemně rozmažou a plochou stranou pastelu dokreslí nohy.

Hlavní řízená činnost:

Aktivita: Pavučina přátelství

Cíl: Rozvoj základních kulturně-společenských postojů.

KOvy: Děti se umí přizpůsobit jeden druhému a potřebám druhého.

Metoda: Práce se zástupným předmětem, hra v roli.

Pomůcky: Obrázková karta, klubko vlny.

Metodický postup: Čenda v lese získává nové přátele, a tak zjistíme, jak jsme na tom s přátelstvím my v naší mateřské škole. Práce probíhá v kruhu. Jedno z dětí drží v ruce klubko vlny. Než je pošle druhému, řekne, co se mu na něm líbí, co má něm rád. Po vystřídání všech dětí vznikne pomyslná pavučina.

Obrázek 20 - Přátelství (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: PHLS Pozor, střevlíci

Cíl: Rozvoj orientace ve skupině dětí.

KOVy: Děti se umí zorientovat v pohybuující se skupině.

Metoda: Hra v roli.

Pomůcky: Obrázková karta.

Metodický postup: Dvě děti se pomocí kouzelné formule přemění na střevlíky a ostatní na pavouky. Pokud střevlík chytí pavouka, ten zůstane stát (stoj rozkročný), a pavouk který je stále volný, ho může podlezením zachránit.

Obrázek 21 - Střevlíci (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: PHL Cesta tmou

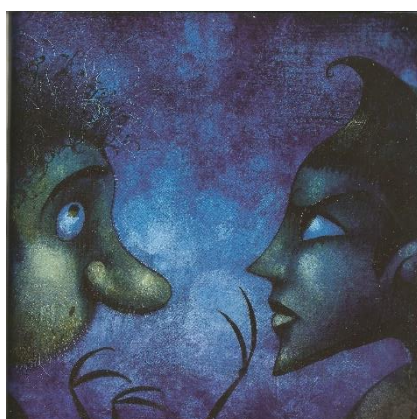
Cíl: Rozvoj důvěry v druhého.

KOVy: Děti si umí vzájemně důvěřovat.

Metoda: Improvizace.

Pomůcky: Obrázková karta, šátky.

Metodický postup: Děti vytvoří dvojice, kdy jedno z nich á zavázané oči šátkem a druhé ho vodí v prostoru třídy. Poté dojde k výměně.

Obrázek 22 - Cesta tmou (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Dočtení a rekapitulace 2.dílu

Cíl: Rozvoj zájmu o výtvarné ztvárnění děje.

KOVy: Děti umí zrekapitulovat děj příběhu pomocí o. karet.

Metoda: Vytváření dovedností.

Pomůcky: Obrázkové karty, 2. *Dobrodružství pavouka Čendy* (2. díl).

Metodický postup: Nejprve je dočten příběh a poté jsou všechny obrázkové karty sundány z nástěnky. Děti vyprávějí děj příběhu a učitelka na základě vypravování vrací karty zpět na dějovou linii.

Reflexe dětí:

Co se líbilo

- pavučina přátelství
- PHLS *Pozor, střevlíci*
- Smyslová hra *Cesta tmou*

Co se nelíbilo

- Ně kterým dětem se nelíbila nejistota, když měly zavázané oči.

4.3 REALIZACE TŘETÍ ČÁSTI INTEGROVANÉHO BLOKU PAVOUČEK ČENDA ZACHRAŇUJE

JANU ANEB JAKÉ JE TO MÍT RÁD

Realizace třetí části trvala dva dny, během nichž jsme s Čendou zachraňovali pavoučici Janu a ujasnili si, co to znamená mít rád a umět pomoci.

Cíl třetí části: Rozvoj vzájemných citů, důvěry a vytváření povědomí o důležitosti přátelství.

Čtvrtek

Počet přítomných dětí: 10

Ranní tematicky zaměřené aktivity nabídnuté dětem po příchodu do MŠ:

Aktivita: Pavoučice Jana

Cíl: Rozvoj tvořivosti a estetického vnímání.

KOVy: Děti umí vytvořit pavoučici z papírového táčku.

Metoda: Manipulování.

Pomůcky: Papírový tácek, tužka č. 2, nůžky, černá a stříbrná tempera, plochý štětec č. 14, bílý a černý měkký papír.

Metodický postup: Polovina táčku je natřena černou temperou. Po zaschnutí jsou vystřiženy a nalepeny oči s nohama a následně je domalována stříbrná hvězdička.

Fotografie 12 - Pavoučice Jana (zdroj: vlastní)

Hlavní řízená činnost:

2. Mít rád

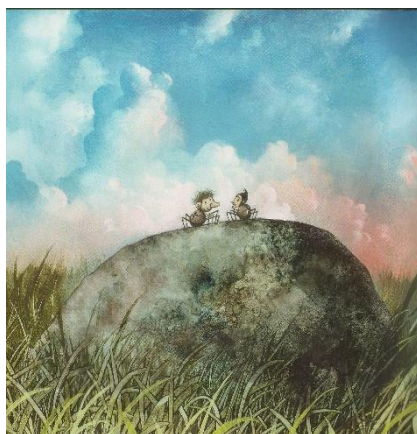
Cíl: Rozvoj pozitivních citů k sobě samému i druhým.

KOVy: Děti umí pojmenovat city k druhým, ale i samy k sobě.

Metoda: Improvizace.

Pomůcky: Obrázková karta, židle.

Metodický postup: Děti se sesednou do půlkruhu, před který je postavena židle. Kdo bude mít zájem, sedne si na židli a poví, co má rád na sobě a jednu věc, kterou má rád na ostatních. Tuto náročnou aktivitu zahájí pro její lepší pochopení učitelka.

Obrázek 23 - Mít rád (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)

Aktivita: Návštěva u Víla

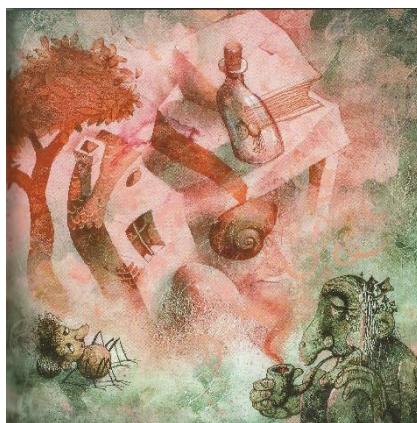
Cíl: Rozvoj logického myšlení.

KOVy: Děti umí spolupracovat na experimentu.

Metoda: Experimentování.

Pomůcky: Obrázková karta, nádobky, voda, stolní olej, barvivo, šumivá tableta (doplňek stravy), obrázkový návod pokusu.

Metodický postup: Děti se rozdělí do tzv. *Badatelských skupinek* a domluví se, jakým způsobem budou spolupracovat na experimentu, který má evokovat kouzlo čaroděje Víla. Do skleněné nádoby nalijí jeden díl vody, který je obarven potravinářským barvivem a dva díly stolního oleje. Do středu tekutiny vhodí jednu šumivou tabletu.

Obrázek 24 - Návštěva u Víla (zdroj: 3. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2015)

Fotografie 13 - Pokus-Návštěva u Víla (zdroj: vlastní)

Aktivita: V mraveništi

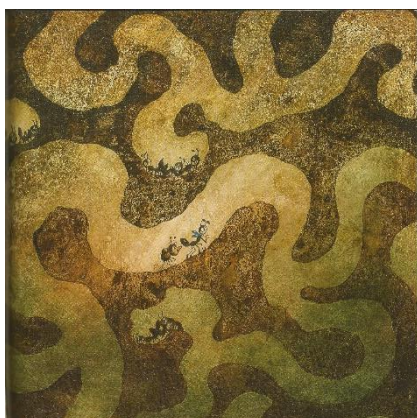
Cíl: Mít povědomí o životě mravenců.

KOVy: Děti umí postavit cesty v mraveništi.

Metoda: Manipulování, hra v roli.

Pomůcky: Obrázková karta, leporelo *Mravenci, jak vyrůstají a žijí*, lepenkové cihly.

Metodický postup: Děti si mohou prohlédnout v leporelu, jak takové mraveniště vypadá uvnitř a na základě toho postaví chodby v mraveništi tak, aby se skrze ně dalo projít.

Obrázek 25 – V mraveništi (zdroj: 3. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2015)

Aktivita: Záchrana Čendy

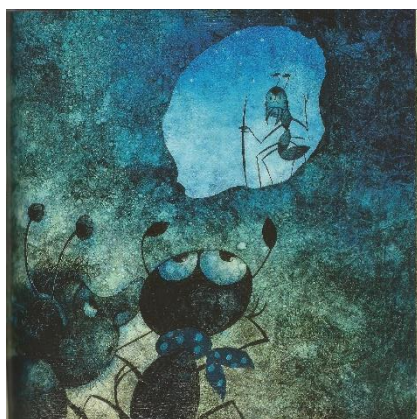
Cíl: Rozvoj pozitivního chování k druhému.

KOVy: Děti umí spolupracovat na průchodu labyrintem.

Metoda: Improvizace.

Pomůcky: Čelenky s tykadly, šátky.

Metodický postup: Práce dětí probíhá ve dvojicích, kdy jedno z dětí se stane Čendou a druhé Jardou. Úkolem Jardy je vyvést Čendu z mraveniště. Vedené dítě se může rozhodnout, zda chce mít zavázané oči šátkem.

Obrázek 26 – Záchrana Čendy (zdroj:3. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2015)

Reflexe dětí:

Co se líbilo

- práce na pokusu

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

- hledání pozitiv na druhém

Co se nelíbilo

- konflikt při stavbě mraveniště

Pátek

Počet přítomných dětí: 8

Ranní tematicky zaměřené aktivity nabídnuté dětem po příchodu do MŠ:

Aktivita: Rozdělení slova na slabiky

Cíl: Rozvoj jazykových dovedností.

KOVy: Děti umí rozdělit slova a sousloví na slabiky.

Metoda: Práce s obrázky.

Pomůcky: Obrázkové karty.

Metodický postup: Děti rozdělují slova a sousloví z obrázkových karet na slabiky.

Aktivita: Kouzelná krabice

Cíl: Rozvoj hmatu a představivosti.

KOVy: Děti umí hmatem zjistit, jaký předmět se ukrývá v krabici.

Metoda: Kimova hmatová hra.

Pomůcky: Krabice s otvorem ve víku, plastový pavouk, dřevěný dům, plastový buldozer, pinzeta, lupa.

Metodický postup: Do otvoru v krabici strčí děti ruku a na základě hmatu zkoumají, jaké předměty se ukrývají uvnitř.

Aktivita: Rozcvička – zachráníme Janu

Cíl: Osvojení věku přiměřených dovedností.

KOVy: Děti umí cvičit podle vzoru učitelky.

Metoda: Vytváření dovedností, hra v roli.

Pomůcky: Obrázkové karty.

Metodický postup: Tělovýchovná aktivita na protažení a posílení těla, viz příloha č.4.

Obrázek 27 - Záchrana Jany (zdroj: 3. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2015)

Aktivita: Rekapitulace příběhu

Cíl: Osvojení si práce s dějovou osou.

KOVy: Děti zvládají pomocí obrázkových karet převyprávět celý příběh.

Metoda: Práce s textem a obrazem.

Pomůcky: Obrázkové karty.

Metodický postup: Děti si rozeberou karty a s jejich pomocí zrekapitulují celý děj příběhu.

Reflexe dětí:

Co se líbilo

- úspěšnost při Kimově hře
- zvládnutí sestavení celého příběhu pomocí karet

Co se nelíbilo

- porušování pravidel při rekapitulaci příběhu

Reflexe učitelky:

Co se povedlo

- spolupráce na stavbě domu pro Čendu
- pavoučí závody
- práce s mapou
- vyjádření pozitiv k druhému při *Pavučině přátelství*

INTEGROVANÝ BLOK PAVOUČEK ČENDA ANEB JAK SI UŽÍT DOBRODRUŽSTVÍ S KNIHOU

- vyjádření pozitiv o sobě při hře *Mít rád*
- spolupráce při vodění na slepo, vzájemná důvěra a klidné provedení hry
- spolupráce děti na badatelském úkolu

Co se nepovedlo

- při stavbě mraveniště často docházelo ke konfliktům
- při závěrečné rekapitulaci příběhu děti nedodržovaly pravidla, překřikovaly se, některé nezvládaly být trpělivé a vyčkat, až na ně přijde řada
- proplétání obručí podle barevných bodů bylo pro děti příliš náročné

Co udělat příště

- nepracovat na stavbě mraveniště společně, vytvořit např. skupiny a labyrint poté propojit
- rozdávat karty postupně jednotlivým dětem, které bude mít kartu, bude vyprávět
- vyzkoušet práci s různě barevnými vlami (rozlišit barevně patra pavučin)

ZÁVĚR

V úvodu bakalářské práce jsem si vytyčila jako hlavní cíl představení metodického zpracování české bilderbuchové trilogie *Dobrodružství pavouka Čendy* s využitím metod a technik dramatické výchovy pro děti v předškolním vzdělávání. Z tohoto hlavního cíle vyvstal specifický cíl praktické části, jehož smyslem bylo představit témata z trilogie vhodná pro edukační proces v mateřské škole podle požadavků RVP PV a způsob jejich didaktického uchopení metodami dramatické výchovy s cílem celkového rozvoje předškolního dítěte. Cíle práce byly naplněny po důkladné teoretické přípravě a skrze reflektovanou realizaci dvoutýdenního integrovaného bloku v konkrétní mateřské škole s konkrétní skupinou dětí. Na základě sledování reakcí dětí na nabízené aktivity a jejich následného jednání, například při volné hře, jsem si potvrdila, že vybraná témata z trilogie *Dobrodružství pavouka Čendy* se stala odrazovým můstkem k realizaci různorodých nejen dramatických činností a aktivit.

Díky každodennímu reflektování ze strany dětí jsem se utvrzovala o tom, že využívání metod a technik dramatické výchovy by mělo mít pevné místo v předškolním vzdělávání nejen v propojení s dětskou literaturou, ale i dětskou písní. Pro pedagoga je práce s dramatickou výchovou náročnější na přípravu, ale díky jejím metodám a technikám získávají děti různorodé prožitky, díky kterým můžeme pozitivně ovlivňovat jejich chování a jednání.

RESUMÉ

Bakalářská práce se zabývá zpracováním dětského bilderbuchu skrze metody a techniky dramatické výchovy v předškolním vzdělávání. Obsahem teoretické části jsou kapitoly věnující se dramatické výchově, dále dětské literatuře jakožto vhodnému zdroji pro dramaticko-výchovný proces v mateřské škole, konkrétně dětskému bilderbuchu. Praktická část pak nabízí čtrnáctidenní výchovně-vzdělávací program demonstrující, jak lze v edukačním procesu pomocí dramatické výchovy celkově rozvíjet děti předškolního věku. Ukazuje, že díky prožitkovému učení lze poznávat svět, projevovat emoce, představy, fantazii, vyjádřit svůj názor, umět respektovat a být respektován.

The bachelor's thesis deals with the processing of children's bilderbuch through the methods and techniques of drama education in preschool education. The content of the theoretical part are chapters devoted to drama education, as well as children's literature as a suitable source for the drama-educational process in kindergarten, specifically children's bilderbuch. The practical part then offers a fourteen-day educational program demonstrating how preschool children can be developed in the educational process through drama education. It shows that thanks to experiential learning it is possible to get to know the world, express emotions, ideas, imagination, express one's opinion, be able to respect and be respected.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BLÁHOVÁ, K., 1996. *Uvedení do systému školní dramatiky: dramatická výchova pro učitele obecné, základní a národní školy*. 1. vyd. Praha: IPOS. ISBN 80-7068-070-9.
2. ČECH, P., 2014. *Dobrodružství pavouka Čendy*. 2. vyd. Havlíčkův Brod: Petrkov. ISBN 978-80-87595-28-2.
3. ČECH, P., 2014. *2. Dobrodružství pavouka Čendy: V lese*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Petrkov. 978-80-87595-36-7.
4. ČECH, P., 2015. *3. Dobrodružství pavouka Čendy: Vše ztraceno*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Petrkov. ISBN978-80-87595-38-1.
5. ČECH, P., *Stránky Pavla Čecha: kontakt*. [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <http://www.pavelcech.wz.cz/kontakt.html>.
6. DYMÁČKOVÁ, L., 2015. *Bilderbuch: obrázková kniha nejen pro děti*. In *Časopis IMPUSY [online]*. Brno: Knihovna Jiřího Mahena [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.kjm.cz/bilderbuch/>.
7. FIEDLEROVÁ, M., REJCHRTOVÁ, A., AMIROVÁ, A., 2019. *Metody a aktivity dramatické výchovy v předškolním vzdělávání*. 1.vyd. Praha: Raabe. ISBN 978-807496430-5.
8. GEBHARTOVÁ, V., 1987. *Literatura pro děti*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-283-89.
9. GEBHARTOVÁ, V., 2011. *Jak a co číst dětem v MŠ: komentovaný výběr literárních textů na základě RVP PV*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-854-8.
10. KOŽÁTKOVÁ, S. & kol., 1998. *Vybrané kapitoly dramatické výchovy*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-756-9.
11. MACHKOVÁ, E., 1998. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS. ISBN 80-7068-103-9.
12. MACHKOVÁ, E., 2007. *Jak se učí dramatika*. 2.vyd. Praha: Nakladatelství AMU IPOS. ISBN 978-80-7331-089-9.
13. MŠMT., 2018. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání: (úplné znění k 1. lednu 2018)* [online]. Praha: VÚP [cit. 2021-02-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>.

14. PELIKÁN, J., 1995. *Výchova jako teoretický problém*. 1. vyd. Ostrava: Amosium servis. ISBN 80-85498-27-8.
15. PRŮCHA, J., MAREŠ, J., WALTEROVÁ, E., 2001. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.
16. SVOBODOVÁ, E. & ŠVEJDOVÁ, H., 2011. *Metody dramatické výchovy v MŠ*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0020-8.
17. VALENTA, J., 2008. *Metody a techniky dramatické výchovy*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-6975-2.
18. VOLFOVÁ, H., KOLOVSKÁ, I., 2008. *Předškoláci v pohybu: cvičíme jako myška, kočka a pejsek*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2317-4.

SEZNAM FOTOGRAFIÍ

Fotografie 1 – Výroba starého domu (zdroj: vlastní)	42
Fotografie 2 - Čenda z plastové láhve (zdroj: vlastní)	44
Fotografie 3 – Pomoc Čendovi (zdroj: vlastní)	45
Fotografie 4 - Pletení pavučiny (zdroj: vlastní)	48
Fotografie 5 – Výtvarná technika-muchláž (zdroj: vlastní).....	49
Fotografie 6 – Čenda v pavučině - páce s magnety (zdroj: vlastní).....	49
Fotografie 7 – Aktivita: Pavoučku, utíkej (zdroj: vlastní).....	61
Fotografie 8 - Desková hra – Pavoučci (zdroj: vlastní).....	64
Fotografie 9 - Pavoučku, nezlob se (zdroj: vlastní).....	66
Fotografie 10 - Pomůcka na pavoučí závody (zdroj: vlastní)	67
Fotografie 11 - Stavba domu pro Čendu (zdroj: vlastní)	68
Fotografie 12 - Pavoučice Jana (zdroj: vlastní).....	72
Fotografie 13 - Pokus-Návštěva u Víla (zdroj: vlastní)	74

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Starý dům (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	38
Obrázek 2 – Opuštěný dům (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	38
Obrázek 3 – Vítr na schodišti (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	40
Obrázek 4 – Staré hodiny (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	41
Obrázek 5 – Kukačka z hodin (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	43
Obrázek 6 – Údržba hodin (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	45
Obrázek 7 – Moucha (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	46
Obrázek 8 – Nečekaná návštěva (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014) ..	51
Obrázek 9 – Pozor, zloděj (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	52
Obrázek 10 – Kukačka zachraňuje Čendu (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	53
Obrázek 11 – Natahování hodin (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014) ..	54
Obrázek 12 – K aktivitě, Na ticho (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014) ..	55
Obrázek 13 – K grafomotorickému cvičení (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	56
Obrázek 14 – Bourání Čendova domu (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	58
Obrázek 15 – Kukačka volá o pomoc (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	58
Obrázek 16 – Záchrana kukačky (zdroj: Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014) ..	59
Obrázek 17 – Čenda v lese (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	64
Obrázek 18 – V dutině stromů (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014) ..	65
Obrázek 19 Čenda na průzkumu (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	67
Obrázek 20 – Přátelství (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	69
Obrázek 21 – Střevlíci (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	70
Obrázek 22 – Cesta tmou (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	71
Obrázek 23 – Mít rád (zdroj: 2. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2014)	73
Obrázek 24 – Návštěva u Víla (zdroj: 3. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2015) ..	74
Obrázek 25 – V mraveništi (zdroj: 3. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2015)	75
Obrázek 26 – Záchrana Čendy (zdroj: 3. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2015) ..	75
Obrázek 27 – Záchrana Jany (zdroj: 3. Dobrodružství pavouka Čendy, Čech 2015)	77

SEZNAM PŘÍLOH

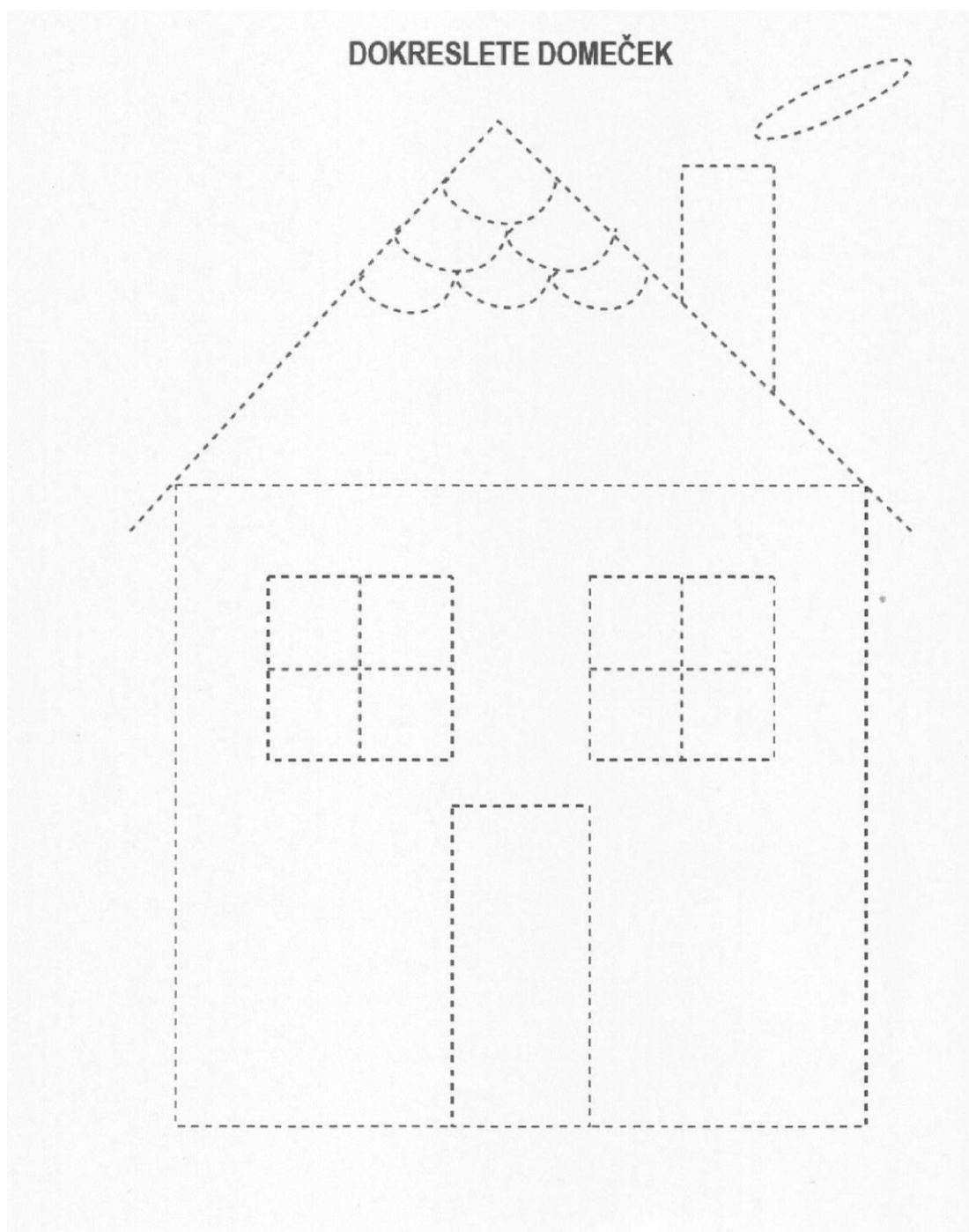
Příloha č. 1 – Dokreslení domu

Příloha č. 2 – Jednotažka-list

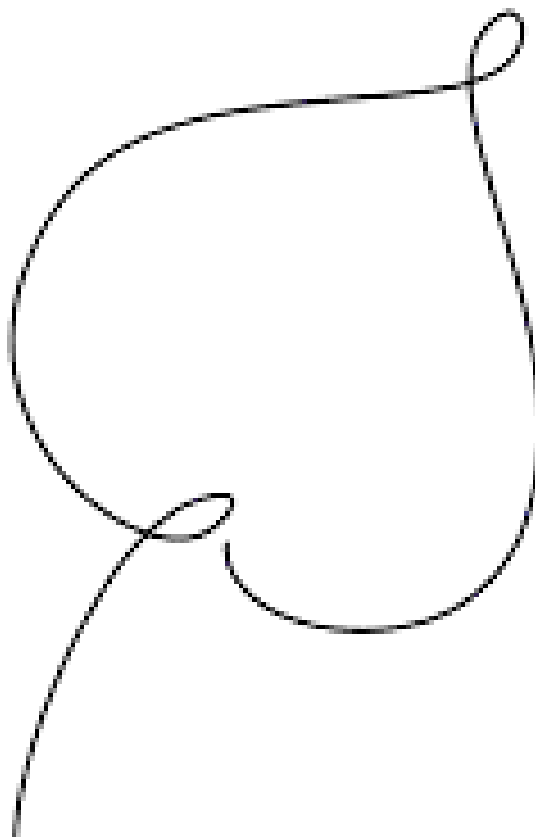
Příloha č 3 – U suché větvičky

Příloha č. 4 – Rozcvička-Zachráníme Janu

PŘÍLOHA Č. 1 - DOKRESLENÍ DOMU

Příloha č. 1 - Dokreslení domu (zdroj: vlastní portfolio pracovních listů)

Příloha č. 2 - Jednotažka list (zdroj: vlastní portfolio pracovních listů)

PŘÍLOHA Č. 3 – U SUCHÉ VĚTVIČKY

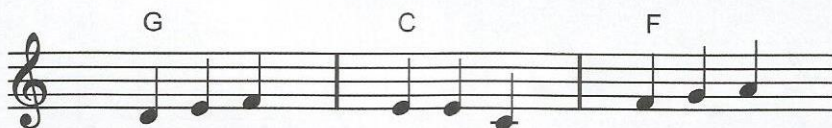
U suché větvičky

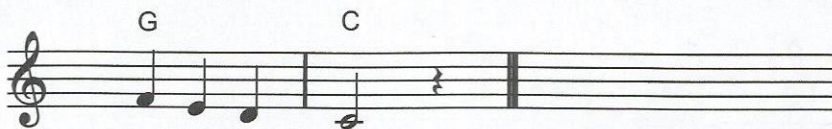
1. U suché větvičky pavoučí
2. Pod stromem na trávě spolu si

nožičky cupitají, na každé
houbičky povídají, napravo,

trápení veselé písničky
nalevo zelené lupínky

pomáhají.
usychají.

PŘÍLOHA Č. 4 – ROZCVIČKA-ZACHRÁNÍME JANU

Rušná část – Cesta lesem

Pomůcky: ---

1. Děti (Jarda, Čenda) se chytí za ruce– běh po herně, vyhýbat se dalším dvojicím.
2. Jarda vede Čendu za Janou – jedno z dětí couvá a opatrně vodí druhé, vyhýbají se ostatním dvojicím, poté vyměnit role.
3. Lezení ve vzporu dřepmo libovolně v prostoru.
4. Čenda a Jarda čelí překážkám v lese – chůze, pomalý běh, přeskokovat a vyhýbat se nízkým překážkám (v prostoru volně položené tyče, destičky, obruče,...).
5. Bolavé nohy - volný běh, předkopávat a zakopávat.

Průpravná část – Procvičení před záchranou

Pomůcky: tyče, podložky.

„Čenda s Jardu se musí pořádně protáhnout, aby měli dost síly na záchranu Jany“

1. ZP: leh pokrčmo, připažit, tyč leží na zemi v prostoru mezi hýžděmi a chodidly. Držíme ji v dlaních na koncích. Předklon hlavy přitažením brady k hrudníku a zapojením břišního svalstva, společně s podsazením pánve. Při pohybu trupem vpřed rolovat tyč k chodidlům a při návratu do ZP rolujeme tyč zpět.
2. ZP: leh na břiše, čelo položené na podložce, zapažit poníž, tyč držet podélně v dlaních. Ramena zvednout nad podložku stažením lopatek k sobě, tyč mírně nadzvednout nad páteř, čelo stále na podložce, zpět do ZP.
3. ZP: Sed turecký, tyč za ramena držet v dlaních na koncích – mírný úklon trupu na jednu stranu, hýždě stále na zemi, zpět do ZP. To vše opakovat na druhou stranu.
4. ZP: sed turecký, tyč položit na ramena, držet v dlaních na koncích, hluboký předklon, hlava a paže jdou do prodloužení trupu, hýždě jsou stále na zemi. Zpět do ZP.
5. ZP: stoj, zapažit, tyč za trupem držet v dlaních na koncích, děti mění polohu dle pokynů:
klek, klek sedmo, sed turecký, leh na břicho.

PŘÍLOHA Č. 4 – ROZCVIČKA-ZACHRÁNÍME JANU

Hlavní část – Vysvobození

Pomůcky: díly švédské bedny, molitanové kostky, masážní koberečky, oblázky

1. Stanoviště

Pomůcky: díly švédské bedny, molitanové kostky, masážní koberečky, oblázky.

Hlavní činnost:

Díly švédské bedny poskládáme na šířku za sebou děti provádí: chůzi vpřed, chůzi vzad, lezení ve vzporu dřepmo s oporou o dlaně a chodidla

Doplňková činnost:

V prostoru jsou vytvořeny krátké cesty z molitanových kostek, masážních koberečků, oblázků. Děti si libovolně vyberou svou cestu, kterou pomalu projdou.

2. Stanoviště

Pomůcky: lavička, pruh zelené (můžeme nahradit jinou barvou), masážní půlkoule, obruče, žebřiny.

Hlavní činnost:

Pod lavičkou provlékneme látku a na ni položíme masážní půlkoule. Děti chodí po lavičce a zároveň po pruhu látky s masážními půlkruhy. Pokud se ve středu setkají, jejich úkolem je se navzájem vyhnout.

Doplňková činnost: (nutná dopomoc učitelky)

Obruče zaklíníme mezi dvě příčky žebřin nad sebe. Lezení po žebřinách vzhůru, nedotýkat se obručí, přesunout se na druhé žebřiny a lezení dolů.

3. Stanoviště

Pomůcky: dětská trampolína, žíněnky, dětské překážky, lano.

Hlavní činnost:

Vytvoříme cvičební okruh - opakované skoky na trampolíně se seskokem na žíněnku, při návratu zpět do zástupu skok snožmo přes dětské překážky.

Doplňková činnost:

Chůze po laně, lezení ve vzporu dřepmo (lano mezi dlaněmi a chodidly), lezení ve vzporu dřepmo, lano mezi dlaněmi, chodidla na laně.

PŘÍLOHA Č. 4 – ROZCVIČKA-ZACHRÁNÍME JANU

Závěrečná část – Všichni spolu

Pomůcky: klubíčko vlny

Děti utvoří kruh, klek sedmo. Navzájem si posílají klubíčko vlny. Po vytvoření husté pavučiny položí učitelka plážový míč, děti se postaví a na pokyn učitelky chodí vpřed, vzad, stranou, provedou dřep, klek sedmo,...